

SAN MARCOS

San Marcopa Pedee Pia P'āda

Marcos, ichiaba t'ījarapatap'edaa Juan Marcos. Mägipa na pedee pia p'āji. Ichiaba judío paji. Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda k'awaa beerāpa jara p'ani Marcopa Jesús bapata k'awaaji Jesupa jīrit'erada, Simón Pedro ome.

Na pedee pia p'ādade Marcopa audú jara bi Jesús ne-inaa ooda na p'ek'au eujāde bi misa. K'awapi k'inia bají Jesús jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māga ak'ipiji, jarak'āri Jesupa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda iru bada ichi jua ek'ari; netuaraarā p'oyaada māik'aapa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapida. Ichiaba na p'ādade Marcopa Jesús audú t'ījara bi "Eperā Ak'ōre Truadepema" māik'aapa "Tachi Ak'ōre Warra".

Naapiara Marcopa jara bi Juan Bautistapa jarateeda eujā pania wēe bide (cap. 1.1-8); irua Jesús poro chooda (cap. 1.9-11) māik'aapa Jesús unuda netuara ome eujā pania wēe bide (cap. 1.12-13).

Mateopa oodak'a ma eere ichiaba jara bi Jesús nipapata Galilea eujāde jarateede; chi k'ōp'āyorā jīrit'erada māik'aapa Capernaum p'uurude ne-inaa ooda maap'eda jarateeda, Galilea eujāde bi misa (caps. 1.14–6.29).

Ma eere jara bi Jesús jaratee nipapata awaraa eujāde (caps. 6.30–9.50); irua ooda māik'aapa jarateeda Judea eujāde māik'aapa Pereia eujāde (cap. 10.1-52); iru wāda Jerusalendee māik'aapa irua mama ooda (caps. 11.1–12.44); irua jarateeda

Tachi Ak'õre ewari waibia ewatede (cap. 13) mäik'aapa k'era weeda iru bïri ñri (cap. 14.1-11).

Ma eere jara bi Jesupa ūraa t'ee jarada, iru peet'aadap'edaa mäik'aapa chok'ai p'irabaida (caps. 14.12–16.20).

*Juan Bautistapa jarateeda eujā pania wēe bide
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Mi, Marcopa p'aru Jesucristode; iru Tachi Ak'õre Warra; Tachi Ak'õrepa eperāarāmaa pedee pia Jesucristode k'awapida.

² Chonaarāweda Tachi Ak'õre pedee jarapari Isaíapa p'āji:

Tachi Ak'õrepa māgaji ichi Warramaa: “Mia eperā chok'a pēiit'ee pi naa o pia oonamerā pi, eperāarā poro waibia, chei naaweda.”
(Mal 3.1)

³ ‘Eujā pania wēe bide eperā bia bi: “O pi-ia oopatak'a poro waibia chei naaweda, māga pik'a p'ek'au k'achia oo amáati Tachi Waibia chei naaweda.”’
(Is 40.3)

⁴⁻⁶ Ewari aba Isaíapa p'ādak'a p'asaji. Eperā t'ijarapatap'edaa Juan Bautista cheji eujā pania wēe bimaa. P'aru camello k'aradee k'ada jipachi. Chi k'irride jipari ne-edee ooda paji. K'opachi sisi mäik'aapa topachi jirri miéle. Judea eujādepemaarā mäik'aapa Jerusalendepemaarā chok'ara wāpachida iru ūraa ūride. Irua jarateepachi Tachi Ak'õrede ijāadamerā mäik'aapa poro choopidamerā ak'ipidait'ee āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'ani. Māgá Tachi Ak'õrepa āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapii.

Māga ūridak'āri, eperāarāpa Tachi Ak'ōremaa chupiria iidi chejida āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Māpai Juanpa poro chooji Jordán to jāde.

⁷ Ichiaba jarateepachi:

—Eperā mi t'ēe cheru. Māgí waibiarā bi mi k'āyaara p'ek'au k'achia wēe bairā. Mapa ījaabaip'eda, iru chancla jida ēraik'araa bi. ⁸ Mīa parā poro choopari paniapa, mamīda irua parā nāgá poro chooit'ee. Ak'ōre Jaure ba chepiit'eeda aji, parā k'ap'iade.

Jesús poro chooda

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Maapai Jesús cheji Nazaret p'uurudeepa. Ma p'uuru Galilea eujāde bi. Cheji Juanpa jaratee badamaa. Māpai Juanpa Jesús poro chooji Jordán tote. ¹⁰ Jesús toiduupa uchiak'āri, unuji pajā ewadaru māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaure ichi īri palomak'a baai cheru. ¹¹ Māpai it'ariipa Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Pida aji, mi Warra k'inia, mia jirit'erada. Pia mi t'āri o-īapipari.

Netuara Poro Waibiapá Jesús k'achiade baaipiit'ee pada

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Māga bap'eda, Ak'ōre Jaurepa Jesús wāpiji eujā pania wēe bimaa. ¹³ Mama ne-animal k'achia paraamāi ituuba baji k'āima cuarenta. Netuara Poro Waibiapá ne-inaa k'achia oopi k'inia baji, mamīda p'oyaa-e pají. Jesupa oo-e pak'āri, angeleerā chejida iru k'aripade.

*Jesupa jarateemaa beeda
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)*

¹⁴ Juan Bautista carcelde t'i nñibidap'eda, Jesús wāji Galilea eujädee Tachi Ak'õre pedee pia jara-teede. ¹⁵ Jarapachi:

—Idi weda eperäärapa k'awaadait'ee Tachi Ak'õrepa eperäära bì k'inia bì ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. Mapa k'īsia p'ua bap'eda, p'ek'au k'achia oo amaadapáde aji, mäik'aapa ijäädapáde aji, iru pedee pia jara pëidade.

*Jesupa to-iapataarā k'īmari jirit'erada ichi ome
nipapataadamerā*

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Maap'eda Jesús Galilea Lago ide nide unuji Simón mäik'aapa chi ñipema Andrés. To-iapataarā paji. Mapa t'iri t'aamaa p'anajida. ¹⁷ Jesupa mägaji:

—Mì ome nipapatáati mäik'aapa óoti mia ooparik'a. Idideepa eperäära jiridait'ee Tachi Ak'õre-it'ee, to-iapataarāpa chik'o jiripatak'a.

¹⁸ Aramata ãchi t'iri atabëijida mäik'aapa wājida iru ome.

¹⁹ Ipu nok'ode unuji Santiago mäik'aapa chi ñipema Juan. Zebedeo warrarā paji. T'iri pi-ia p'e bimaa p'anajida barcode. ²⁰ Jesupa ãra unuk'ari, t'iji ichi ome auk'a nipapataadamerā. Aramata atabëijida ãchi mimia barcode ãchi ak'õre chi k'aripapataarā ome mäik'aapa wājida Jesús ome.

*Eperā k'ap'iade netuara merātiā bada
(Lc 4.31-37)*

²¹ Panajida Capernaum p'uurude. Mägí p'uuru Galilea eujäde bì. Judiorā ñipata ewate pada perā,

Jesús wāji Ak'õre Ūraa jarateepata tedee. Mama jarateemaa beeji. ²² Jõmaarā taide jīp'a jarateeji Tachi Ak'õrepä jarateepidak'a. Moisepa p'āda jarateepataarā k'āyaara pipiara jarateeji. Mapa eperāarā ak'ítrua para beeji. ²³ Mama t'īuji eperā k'achia bī Tachi Ak'õre k'īrapite, netuara iru k'ap'íade merātia bada perā. Ma netuarapa biaji:

²⁴ —Jesús Nazaret p'uurudepema, ¿k'āata oo chejima aji, taimaa? ¡Tai ichiak'au bīji! ¿Tai k'enat'aadeta cheruk'ā? aji. Mía pī k'awa bī. Tachi Ak'õrepä pī pēiji. Mapa pīde p'ek'au k'achia wēe bida aji.

²⁵ Māpai Jesupa ma netuara ítriat'aaji:

—¡K'īup'ee beepáde aji, māik'aapa uchiapáde aji, na eperā k'ap'íadeepa!

²⁶ Māpai ma netuarapa eperā wawat'aaji māik'aapa golpe biap'eda, k'ap'íadeepa uchiadachi. ²⁷ Māga unudak'āri, jōmaweda ak'ítrua para beeji māik'aapa pedee para beeji āchi pitapai:

—¿K'aima na eperā? ¡Eperā poro waibiak'a jaratee bī! Irua jarateeda waide ūridak'aa nama. ¡Ma awara netuaramaa pedeek'āri, irua jararuk'a auk'a oo p'anida! aji.

²⁸ Mapa taarā-e weda Galilea eujādepemaarāpa Jesús k'awaajida.

Jesupa Simón Pedro p'āk'õre jipada

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Jesús, Santiago Juan ome uchiadak'āri Ak'õre ūraa jarateepata tedeeapa, wājida Simón māik'aapa Andrés temaa. ³⁰ Simón p'āk'õre k'íamiapa p'arude baji. Mapa jaranajida Jesumaa. ³¹ Jesús iruamaa wāji māik'aapa juade jita atap'eda, p'irabai

ataji. Aramata k'iamia tuudachi. Māpai chi k'ayaa badapa nek'opiji Jesumaa māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa.

*Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jipada
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)*

32 K'eudaik'āri, eperāarāpa k'ayaa beerā chok'ara aneejida Jesumaa. Ichiaba aneejida netuara k'ap'iade merātia beerā. **33** P'uuru pidaarā chok'ara see nībeeji te t'īupatamāi. **34** Jesupa k'ayaa k'īra t'ādoo iru p'anadap'edaarā jipaji. Ichiaba netuaraarā eperā k'ap'iade merātia beeda uchiapik'ooji. Ma awara ma netuaraarāmaa pedeepi-e paji, āchia k'awa p'anadap'edaa perā iru Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā.

*Jesús Galilea eujāde jaratee nipada
(Lc 4.42-44)*

35 Tap'edapodopa Jesús p'irabaiji māik'aapa uchiaji p'uurudeepa iť'aa t'īnait'ee eperāarā p'anadak'aamaa. **36** Simón p'irabaik'āri, iru unu-e paji. Mapa apemaarā k'ōp'āyoorā ome wāji Jesús jiride. **37** Unu atadak'āri, māgajida:

—Jōmaarāpa pi jiri nidada ajida.

38 Mamīda Jesupa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa mi pēiji ichi ūraa jōmaarāmaa jarateemerā. Mapa wādāma aji, awaraa p'uuru k'ait'a beemaa.

39 Jesús māgá jaratee nipapachi jōma Galilea eujāde chi k'ōp'āyoorā ome. Jarateepachi Ak'ōre ūraa jarateepata tede p'uuru bee chaa māik'aapa eperā k'ap'iade netuara merātia bee uchiapipachi.

*Jesupa leprapa k'ayaa bada jipada
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)*

⁴⁰ Ewari aba eperā leprapa k'ayaa bī cheji Jēsumaa māik'aapa bedabaip'eda, māgaji:

—K'inia bī pīrā, mi k'ayaa wēpapipāde aji, Ak'ōre kīrapite mi pia beemerā.

⁴¹ Jesupa iru chupiria k'awaajai. Juapa t'ōbaiji māik'aapa māgaji:

—K'inia bīda! aji. Jipa beepáde aji.

⁴² Aramata ichi k'ap'iadeepa lepra k'ayaa wēpadachi māik'aapa jīpa beeji. ⁴³ Jesupa ãyaa pēik'āri, ūraaji:

⁴⁴ —¡Úrjí! Jaranáaji apidaamaa. Jīp'a p'aaremaa ak'ipináji. Moisepa p'ādade jara bīk'a ipana omé atēeji, teeit'ee Tachi Ak'ōremaa. Māgá jōmaarāpa pi jīpa beeda k'awadayada aji.

⁴⁵ Mamīda wāk'āri, ma eperāpa pariatua jara wāpachi. Maperā Jesús p'oyaa wāk'aa paji p'uurudee. Eperāarā p'anadak'aamāi nipapachi. Mamīda at'āri p'uuru pidaarā irumaa wāpachida.

2

*Jesupa chiwa bada jipada
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)*

¹ Ma t'ēepai Jesús waya wāji ichi bapatamaa Capernaum p'uurudee. Mamīda eperāarāpa k'awaadak'āri iru mama bī, ² taarā-ee eperāarā chok'ara teeda see nība cheji. Tīupatamāi pida araa-ee nībeeji. Irua Ak'ōre ūraa jaratee bī misa, ³ eperāarā kīmariirāpa irumaa aneejida eperā chiwa bī. ⁴ Mamīda Jesumāi p'oyaa t'īuda-e paji, chok'ara see nībada perā ma tede. Maperā

terrazade wājida māik'aapa uria ewa atajida. Māgi uriadeepa chi chiwa bī irabai atajida ichi p'arude.

⁵ Jesupa māga unuk'āri, k'awaji wāara ichide ijāa p'anī. Mapa māgaji ma chiwa bīmaa:

—Warra, pīa p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpajipi.

⁶ Moisepa p'āda jarateepataarā ūk'uru mama suak'i p'anajida. Māga ūridak'āri, k'īsiajida: ⁷ “Jā eperā ik'achia pedeemaa bī Tachi Ak'ōre āpīte. Na eujādepemaarāpa p'ek'au k'achia wēpapidak'aa; Tachi Ak'ōrepapaita māga ooi.”

⁸ Mamīda Jesupa ichi t'āride k'awaji āchia k'achia k'īsia p'anī. Mapa māgaji:

—¿Sāap'eda parāpa k'īsia k'achia k'īsia p'anima? aji. ⁹ Mia irumaa jarai: “Pīa p'ek'au k'achia oopata wēpajipi” maa-e pīrā jarai: “P'irabáiji māik'aapa wāji”. ¹⁰ Mi chi Eperā Ak'ōre Truadepema. Mapa Tachi Ak'ōre juu ek'ari mia p'ek'au k'achia wēpapipari na p'ek'au eujāde. Parāpa māgí k'awaadamerā mia jarait'ee: ¹¹ ¡P'irabáiji! Pichi p'aru atáji māik'aapa wāji pichi temaa.

¹² Māpai ma chiwa bada p'irabaidachi māik'aapa ichi p'aru atap'eda, uchiadachi jōmaarā taide. Māpai jōmaarāta ak'ītrua para beeji. O-īapa jara-pachida Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bī:

—Waide nāga unudak'aada apachida.

*Jesupa Levíjirida ichi ome nipapariimerā
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

¹³ Maap'eda Jesús waya wāji Galilea Lago idee. Eperāarā irumaa chepachida. Māpai Ak'ōre Ūraa jarateepachi. ¹⁴ Wāyaa wāde, unuji Leví. Māgi

Alfeo warra paji. Su-ak'i baji Cesar-it'ee impuesto p'aapatamāi. Jesupa māgaji irumaa:

—Mi ome nipaparíiji.

Aramata p'irabaip'eda wāji Jesús ome.

15 Maap'eda chok'ara impuesto p'epataarā Roma pidaarā rey-it'ee māik'aapa awaraa eperāarā k'achia-idaa beerā apatap'edaa Jesús ome nipapachida. Maapai Jesús nek'onaji Leví tede. Jesús māik'aapa ichi ome nipapataarā su-ak'i p'aneejida mesade. Auk'a māgi eperāarā su-ak'i p'aneejida mama Jesús ome. **16** Moisepa p'āda jarateepataarā, fariseorā eere p'anapatap'edaarāpa māga unudak'āri, iidijida Jesús k'ōp'āyoorāmaa:

—¿Sāap'eda parā jarateepari nek'omaa bīma ajida, impuesto p'epataarā ome māik'aapa awaraa p'ek'au k'achia oopataarā ome? Jāga ooik'araa bida ajida.

17 Jesupa āchia jaradap'edaa ūrik'āri, māgaji:

—Médico pēidak'aa k'ap'ia pia beerāmaa. Jīp'a pēipata k'ayaa beerāmaa. Māga pik'a Tachi Ak'ōrepa mi pēi-e paji t'āri pia beerā jiride; ma k'āyaara p'ek'au k'achia oopataarā jirideta pēiji.

Sāapai nek'oda-ee p'anadaipia bī

(Mt 9.14-15; Lc 5.33-35)

18 Ewari aba Juan Bautista k'ōp'āyoorā māik'aapa fariseorā it'aa t'īmaa p'anajida nek'oda-ee Tachi Ak'ōre waaweepa. Eperāarā ūk'uruurāpa māga unudak'āri, Jesumaa iidinajida:

—Juan ome nipapataarā māik'aapa fariseorā ome nipapataarā edaare nek'odak'aa. ¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorāpa auk'a oodak'aama? ajida.

19 Jesupa p'anauji:

—Eperāarā miak'āipata fiesta oodak'āri, o-īa p'anapata. Mapa k'ōp'āyoorā miak'āidait'ee p'aniirā ome p'ani misa, nek'opata o-īa p'anadairā.

20 Mamīda ewari aba miak'āiit'ee bada imik'īra ata chedait'ee chi k'ōp'āyoorā ik'aawaapa. Wāara, ma ewate chi k'ōp'āyoorā nek'oda-e pait'ee t'āri p'uapa.

Üraa chiwidi māik'aapa üraa chonaarāwedapema

(Mt 9.16-17; Lc 5.36-39)

21 —Eperā apidaapa p'aru chiwididepema pite aba t'iik'araa bida aji, p'aru sorede parchaait'ee. Māga ooru pīrā, chi p'aru chiwidi āridariit'ee māik'aapa ma pite auk'a bee-e pait'ee chi p'aru sore ome. **22** Ichiaba vino ewaa juda t'idak'aa ne-e sorede. Māga ooruta pīrā, baak'adaipari māik'aapa ne-e jīadaipari. Vino jida ichiaba atuadaipari. ¡Maperā vino ewaa juda t'idaipia bī ne-e chiwidi bide!

Trigo k'imi chak'erājonadap'edaa īipata ewate
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Judiorā īipata ewate Jesús nipaji trigo k'āide māik'aapa chi k'ōp'āyoorā wāyaa wādak'āri, trigo k'imi chak'erā oro ata wājida chi tau k'odait'ee. **24** Arii p'anadap'edaa fariseorāpa māga unudak'āri, Jesumaa māgajida:

—¡Pichá ak'iji! ¿Sāap'eda pī k'ōp'āyoorāpa jāga oomaa p'anima? ajida. Chonaarāweda Moisepa jaraji mimiadaik'araa bī īipata ewate.

25 Jesupa māgaji:

—Parāpa Tachi Ak'ore Üraa p'ā jēra bide pia k'isiada-e p'ani. Chonaarāweda Rey David chi

k'ōp'āyoorā ome audú jarrapisia p'anadak'āri,
²⁶ ichi t'ūji Tachi Ak'ōre te ne-edee oodade.
 Abiatar, p'aareerā poro waibiapa, pan k'opiji
 Davidmaa, aī naaweda Tachi Ak'ōrepa jaraji mīda
 p'aareerāpa aupai māgee pan k'odamerā. Davidpa
 ma pan k'op'eda, ichi ome nipapataarāmaa teeji.
 Tachi Ak'ōrepa āra miapi-e paji māga oodap'edaa
 k'aurepa. ²⁷ Tachi Ak'ōrepa eperāarā oo-e paji
 ūipata ewari iadamerā. Naapiara Tachi Ak'ōrepa
 eperā ooji. T'ēepai ooji ūipata ewari eperāarā
 ūidamerā mimiada-ee. ²⁸ ūipata ewate paara mi,
 chi Eperā Ak'ōre Truadepema jua ek'ari bida aji.

3

Eperā jua chiwa bada

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Waya Jesús wāji Ak'ōre Ūraa jarateepata tedee.
 Mama baji eperā jua chiwa bi. ² Ūk'uru arii
 p'anadap'edaarāpa Jesumaa ak'i para baji, ūipata
 ewate jipai jīak'aapa. Māgá āchi charraarāmaa
 jaranaadait'ee. ³ Māpai Jesupa jua chiwa bīmaa
 maaji:

—P'irabáiji māik'aapa jōmaarā esajīak'a ak'inī
 bēeji.

⁴ Māpai apemaarāmaa iidiji:

—¿K'āare p'ādata iru p'aní Ak'ōre Ūraade ūipata
 ewate oodamerā? ¿Pia ooipia bi wa k'achia?
 ¿Jipaipia bi piupiamaapa wa piupiopia bi,
 k'aripada-ee?

Mamīda āchi k'īup'ee para beeji k'awa
 p'anadap'edaa perā piata ooipia bi. ⁵ Jesupa
 k'īrau ak'iji āchimaa. Ma eperā chupiria k'awaa

k'iniada-e p'anadap'edaa perā, Jesús k'īra pia-ee beeji. Māpai ma eperāmaa māgaji:

—Pichi jua jīrupáde aji.

Māpai jua jīruji. Aramata jipa beeji. ⁶ Mapa fariseorā mamāik'aapa uchiadap'eda, Rey Herodes eere p'anadap'edaarā ome pedeeteema a p'aneejida Jesús peepit'aadait'ee.

Jesupa eperāarā chok'araarāmaa jarateeda lago ide

⁷ Galilea eujādepemaarā chok'ara Jesús t'ēe chejida. Mapa iru wāji chi k'ōp'āyoorā ome Galilea Lago idee. ⁸ Jesupa neinaa pia oopari k'awaadak'āri, eperāarā chok'araara cheepurujida irumaa: Judea eujādepemaarā, Jerusalén p'uurudepemaarā, Idumea eujādepemaarā. Ichiaba chejida Jordán to k'īraik'a eerepemaarā, Tiro p'uuru k'ait'a p'anapatap'edaarā māik'aapa Sidón p'uuru k'ait'a p'anapatap'edaarā. ⁹⁻¹⁰ Chok'ara jipada perā, k'ayaa beerāpa iru p'īsua ata chejida, t'ōbairupa jipa p'aneedai jīak'aapa. Eperāarā audú chok'ara nībada perā, ichi ome nipapataarā pēiji barco jiride, eperāarā ichimaa chenaadamerā. Māpai jarateeji barcodeepa.

¹¹ Netuara merātia beerāpa Jesús unudak'āri, iru k'īrapite bedabaik'oodachida māik'aapa bia-pachida:

—¡Pi Tachi Ak'ore Warrapi!

¹² Mamīda Jesupa netuaraarā itriapachi ichia ooda nepirinaadamerā eperāarā k'īrapite.

*Jesupa k'ōp'āyoorā jīrit'erada
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)*

¹³ Maap'eda Jesú斯 ee nok'odee wāji chi k'ōp'āyoorā ome māik'aapa jirit'eraji ichi k'īsiade iru bāda. ¹⁴ Doce jirit'eraji ichi ome nipapataadamerā māik'aapa Ak'ore Ūraa jarateepataadamerā awara āi. [Māgiirā tī biji *apóstoles*.] ¹⁵ Māgiirā ichiaba pēiji netuara merātia bee uchiapidamerā eperāarā k'ap'iadeepa. ¹⁶ Nāgiirā paji chi doce jirit'erada: Simón, (Jesupa tī bida Pedro); ¹⁷ Zebedeo warrarā, Santiago Juan ome; Jesupa ichiaba āra tī bida *Boanerges*; ¹⁸ Andrés; Felipe; Bartolomé; Mateo; Tomás; Santiago (Alfeo warra); Tadeo; Simón Celote apatap'edaa; ¹⁹ māik'aapa Judas Iscariote; māgipa t'ēepai Jesú斯 traicionaada.

*Jesú斯 Netuara Poro Waibia ome
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Ma t'ēepai Jesú斯 teeda tīuji chi k'ōp'āyoorā ome māik'aapa waya eperāarā chok'ara irumaa chejida. Mapa p'oyaa nek'odak'aa paji. ²¹ Jesú斯 ēreerāpa māga k'awaadak'āri, iru ata chejida jaradap'edaa perā k'īra k'awa-ee bi.

²² Moisepa p'āda jarateepataarā che p'anajida Jerusalendeepa. Āchia jarapachida:

—Beelzebú, Netuara Poro Waibia juapata jägá netuaraarā uchiapiparida apachida.

²³ Jesupa āchi tī p'e atap'eda, nepiriji:

—¿Sāga Satanapa uchiapiima ichi auk'aarā?

²⁴ P'uuru pidaarā chik'īra unuamaa p'aneeruta pirā, taarāda-e āchi itu jōdaridait'ee. ²⁵ Auk'a te pidaarā awara-awaraadaidak'āri, waa araa p'anapataada-e pait'ee māik'aapa jōdaridait'ee.

26 Māga pik'a Netuara Poro Waibiapa ichi auk'aarā jēreru pīrā, āchi itu jōdaridai.

27 'Ma awara, apida t'īudak'aa eperā juataura bimāi iru net'aa jāri atade. Naapiara jī nībi-e pīrā, iru net'aa jāri p'e ata-e pai. Mi waibiara bi Netuara Poro Waibia k'āyaara. Mapa netuaraarā mi jua choodak'aa.

28 'Mia wāarata jararu. Tachi Ak'ōrepa p'ek'au k'achia jōmaata wēpapii, pedee k'achia jaradap'edaa paara iru āpite. **29** Mamīda ik'achia jararuta pīrā iru Jaure āpite, Tachi Ak'ōrepa perdonaak'aa. Māgee p'ek'au k'achia wēpapi-edāaji.

30 Moisepa p'āda jarateepataarāpa jarapachida Jesupa ne-inaa oopachi netuara juapa māik'aapa merapachida Tachi Ak'ōre Jaure. Mapa māga jaraji Jesupa.

María Jesús ̄ipemaarā ome pachedap'edaa

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

31 Māpai pachejida Jesús nawe chi ̄ipemaarā ome. Mamīda taawa p'aneejida māik'aapa t'ī pēijida Jesús āchimaa uchiamerā. **32** Jesús ik'aawa su-ak'i p'anadap'edaarāpa jarajida:

—Pi nawe pi ̄ipemaarā ome taawa nīmaa p'anida ajida. Ārapa pi jīri nidada ajida.

33 Irua p'anauji:

—Parāpa k'awa p'ani mi nawe māik'aapa mi ̄ipemaarā. Mamīda ̄ek'airāta mia k'inia iru bīma mi nawek'a māik'aapa mi ̄ipemaarāk'a?

34 Ak'ip'eda ichi ik'aawa su-ak'i p'anadap'edaarāmaa, māgaji:

—Acha p'aniirāta mia k'inia iru bi mi nawek'a māik'aapa mi īpemaarāk'a. ³⁵ Tachi Ak'ōrepa k'inia bič'a oopataarāta mi īpemak'a, mi īpewērak'a p'ani māik'aapa mi nawek'a.

4

Net'atau p'opari nepirida (Mt 13:1-9; Lc 8:4-8)

¹ Waya Jesúus jarateemaa beek'āri lago ide, eperāarā chok'ara chejida. Audú chok'ara chedap'edaa perā, Jesúus batauji barco lago jāde badade māik'aapa su-ak'i beeji. Jōdee eperāarā jōmaweda p'aneejida lago ide. ² Mamāik'aapa Jesupa eperāarāmaa nepirimaan beeji Ak'ōre Ūraa jarateeit'ee:

³ —Mia nepiriru pia k'īsíati. Eperā wāji net'atau p'ode. ⁴ Ma p'o wāk'āri, ūk'uru baaijida o jāde. Māpai ipanaarāpa k'ok'oo chejida. ⁵ ūk'uru baaijida māu-idaade mak'ara yooro wēe badamāi. Māgí isapai t'onojida, mak'ara yooro wēe bada perā. ⁶ Mamīda ak'ōrejīru jērak'āri, chi k'iru piidachi, chi k'arra īrii bada perā. ⁷ ūk'uru baaijida ne-iiri-idaade. Mamīda ne-iiri k'ap'ip'ara waripari perā, māgí net'atau t'ono wādap'edaa piuk'oodachida. Maperā chauda-e paji. ⁸ Jōdee awaraa net'atau baaijida eujā piade. Māgí t'onojida, warijida māik'aapa pia chaujida. ūk'uru net'atau abaadeepa uchiajida treinta, sesenta maa-e pirā cien.

⁹ Māpai Jesupa māgají:
—Pia k'īsíati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi!

*Sāap'eda Jesupa nepiripachi jarateeit'ee
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

10 T'ẽepai Jesús ituaba beeji chi k'õp'ãyoorã doce ome, awaraa ichi ome nipapatap'edaarã paara. Mäpai ächia iidijida:

—¿K'ãata jara k'inia bima ajida, pia nepiri bada?

11 Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'õrepa parãmaa k'awapimaa bi neinaa naaweda k'awapik'aa pada; sãga ichideerã p'aneedai. Mamïda awaraarãmaa mia nepiripari jarateeit'ee, k'awada-ee p'aneedamerã.

12 'Mia oo bi ak'i p'ani mïda, wãara unudae mäik'aapa mia jara bi ūri p'ani mïda, k'awada-e. Mia jarateepari pia k'awadap'edaa paara, Tachi Ak'õrede ijãak'ajida mäik'aapa irua ächia p'ek'au k'achia oopata wêpapik'aji. Mamïda wãara mäga k'iniadak'aa.' *(Is 6.9-10)*

*Jesupa k'awapida net'atau p'oparide
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)*

13 Mäpai Jesupa iidiji chi k'õp'ãyoorãmaa:

—¿Parãpa k'awada-e p'anik'ã mia jaratee k'inia bi ma nepiridade? ¿Sãga k'awaadait'ee awaraa nepirik'ãri jarateeit'ee? Nãga jara k'inia bi:

14 'Ma net'atau p'opari Ak'õre Úraa jarateeparik'a bi mäik'aapa ma net'atau Ak'õre ūráak'ata bi.

15 Net'atau baairutamäi eperäärã Ak'õre Úraa ūripataarãk'ata bi. Mamïda ūridap'eda, Netuara Poro Waibia chepari ne-inaa ooit'ee, t'ãripa ma pedee ijãanaadamerã. **16** Awaraa eperäärã chi net'atau mäu-idaade baaidap'edák'api p'ani. Tachi Ak'õre Úraa o-ña ūripata. **17** Mamïda ma net'atau

t'onoda taarā-e weda pihidaiparik'a, māga pik'a māgiirāpa ma jara pēida taarā ijāada-e. Maperā ma ūraade ijāadap'edaa k'aurepa awaraarāpa nepira jiri cheruta pirā āchi ome, maa-e pirā awaraarāpa āchi jiriruta pirā miapidait'ee, ijāa amaapata.

18 Awaraa eperāarā chi net'atau ne-iiri-idaade baaidap'edáak'api p'ani. Ak'ore Ūraa ūri p'ani.

19 Mamīda āchia na p'ek'au eujādepema net'aa k'īsia p'aneepata āchi-it'ee atadait'ee. Tachi Ak'ore Ūraa ūridai k'āyaara, p'arat'a māik'aapa awaraa ne-inaa waapiara k'inia p'anapata. Maperā Tachi Ak'ōrepaa oopi k'inia bik'a oodak'aa. **20** Jōdee awaraa eperāarā chi net'atau eujā piade baaidap'edáak'api p'ani. Net'atau aba eujā piade uuda chauparik'a tau treinta maa-e pirā sesenta maa-e pirā cien, māga pik'a ma eperāarāpa Ak'ore Ūraa ūridak'āri, t'āride ijāa p'aneepata. Māga Tachi Ak'ore Ūraa waapiara k'awaa wāpata māik'aapa oopata irua k'inia bik'a.

*K'āata oodaipia bi Jesupa jarateeda ūridak'āri
(Lc 8.16-18)*

21 Ichiaba jarateeji:

—Tachia lámpara k'oodak'aa cajón ek'ari ata bidait'ee maa-e pirā cama ek'ari. Ma k'āyaara lámpara k'oodak'āri, it'i ata bipata pia īdaamerā.

22 Māga pik'a, irá Tachi Ak'ore net'aa mera pik'a bi mīda, t'ēepai parāpa jōmaarāmaa jaradait'ee. **23** Pia k'īsíati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi!

24 Ichiaba jaraji:

—Pia k'īsíati mia jararude. Eperāpa ne-inaa pia ook'āri mia jarateeda pia k'īsia bairā, pia oo bi.

Tachi Ak'õrepa ichi ūraa audú k'awaapii irumaa, mäik'aapa ne-inaa pipiara ooyada aji, iru ome. ²⁵ Tachi Ak'õrepa eperã k'isia k'awaa bimaa k'isia k'awaara bapiit'ee, Ak'õre ūraa Pia ijāapari perã. Jõdee mia jarateeda pia k'isia k'inia-e bak'āri, ichia naaweda k'awa bada k'ira atuapiit'ee.

Net'atau t'onoda nepirida

²⁶ Ichiaba Jesupa nepiriji:

—Tachi Ak'õre jua ek'ari p'aniiřā ūwapata net'atau eujāde p'odak'a. ²⁷ Tachia net'atau p'odap'eda, k'euru chaa k'āiruta pijida mäik'aapa ewari chaa p'irabairuta pijida, ma net'atau t'onopari mäik'aapa wari wāpari. Tachia k'awada-e sāga māgá waripari. ²⁸ Yoorode net'atau ichi itu t'onopari. Naapiara uchiapari chi t'uk'u; mamäik'aapa chi k'iru. Maap'eda uchiapari chi k'imi chak'e; t'ēepai net'atau chok'ara chaupari. ²⁹ P'oo bak'āri, ewapata. Māga bi Tachi Ak'õre jua ek'ari p'aniiřā ome.

Mostaza tau nepirida

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Jesupa ichiaba awaraa nepiriji jarateeit'ee:

—¿K'āarek'a bima aji, Tachi Ak'õrepa eperāarā ichi juu ek'ari bič'āri, ichideerā p'aneedamerā? ¿K'āata nepiriit'eema pia k'awaadamerā? ³¹ Mostaza tau uudák'api bi. Māgi net'atau apemaarā net'atau k'āyaara ma-āriara bi. ³² Mamīda uup'eda, apemaarā ne-uu k'āyaara waibīara waripari. Māgá waibia warik'āri, ipanaarāpa āchi te oopata chi juade.

*Jesupa ooda nepirik'āri
(Mt 13.34-35)*

³³ Jesupa māga nepiri wāpachi Tachi Ak'ōrede k'īsia p'aneedamerā. Ichia nepirida pia ūridak'āri, waa nepiripachi. ³⁴ Jarateek'āri, ichita māgá nepiripachi. Nepiri-ee jarateek'aa paji. Mamīda chi k'ōp'āyorā ituaba p'aneedak'āri, ma nepirida jōma jara k'inia bī jarateepachi.

*Jesupa nāu p'usa ome t'umātipida
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)*

³⁵ Ma ewate k'eu wāk'āri, Jesupa maaji ichi ome nipapataarāmaa:

—Wādáma aji, lago k'īraik'a eeree.

³⁶ Eperāarā atabēijida māik'aapa bataujida Jesús su-ak'i bada barcode. Awaraarā jida auk'a wājida awaraa barcode. ³⁷ Māgá lago sīa wādade nāu golpe p'ua nībeeji māik'aapa p'usara t'o nībeeji. Mapa barco pirubaai wā nipaji. ³⁸ Māimisa Jesús k'āi baji barco trumaa. Su-ak'i beepata īri porok'au baji. Aramata īrimat'aajida māik'aapa māgajida:

—¡Tachi Waibia! ¡P'irabáiji! ¡Tachi pirubaai wādapi! ¿Pi-it'ee p'ua-ek'ā ajida, tachi pirubaaidaruta pijida?

³⁹ Māpai Jesús p'irabaip'eda, māgaji nāumaa:

—Waa p'uanaapáde aji.

Māpai nāu waa p'ua-e paji. Ichiaba p'usamaa maaji:

—T'umātī beepáde aji.

Aramata jōmaweda ip'ii ūu beeji. ⁴⁰ Māpai Jesupa maaji ichi ome nipapataarāmaa:

—¿Sāap'eda p'era jōnima? ¿At'āri ijāada-eeta
p'anik'ā? aji.

⁴¹ Mamīda āchi p'era para beeji, waide māga
unudak'aa pada perā. Āchi pitapai iidi para beeji:

—¿K'aima nāgí? Tachi Ak'ōrepapaita pedeepari
nāumaa, p'usamaa ip'ii beemerā.

5

Eperā k'ap'iade netuara merātia bada

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Lago k'īraik'a eere panajida Gerasa eujāde.

² Jesús barcodeepa batauk'āri, irumaa cheji
jāiradeepa eperā k'ap'iade netuara merātia
bi. ³ Ma eperā āk'adaa bapachi jāira māu te
uriade. Ichi ome p'oyaadak'aa paji; cadenapa
pida. ⁴ Edaare cadenapa bīrīde māik'aapa juade
jī nībipachida. Mamīda t'iit'aapachi. Mapa
p'oyaadak'aa paji. ⁵ Āstaawa, p'ārik'ua pida bia
nipapachi ee beede māik'aapa jāira bee chaa. Ichi
itu p'u oo nipapachi māupa. ⁶ Mamīda t'imí weda
māgí eperāpa Jesús unuk'āri, p'iradachi irumaa
māik'aapa bedabaidachi. ⁷⁻⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—¡Netuara, uchiapáde aji, na eperā k'ap'iadeepa!

Biaji:

—Jesús, pi Ak'ōre Waibia Warrapi. ¿K'āata
ooit'eema aji, mi ome? Tachi Ak'ōre k'īrapite jaráji
mi k'achia oo-e pait'ee. Mi ichiak'au bīpáde aji.

⁹ Māpai Jesupa iidiji:

—¿Pi, k'asaa t'ījarapatama? aji.

—Mi t'ījarapatada aji, Legión, chok'ara nipapata
perā.

10 Māpai Jesumaa chupiria iidipachi awara ãyaa pëinaamerã. **11** Ma ee k'arraya sinaarã chok'ara nek'omaa p'anajida. **12** Mapa netuaraarãpa chupiria iidijida:

—Awara ãyaa pëii k'ãyaara, ara p'aní sina k'ap'iade t'íupipáde ajida.

13 Māpai Jesupa netuaraarã mamaa pëiji. Uchiapiji ma eperã k'ap'iadeepa mäik'aapa t'íupiji sinaarã k'ap'iade. Māirã p'irak'oodachida ee k'õot'ari jira bidee mäik'aapa lago jāde baainajida. Mama jõmaweda ïyapa jíak'oodachida. Sinaarã perá dos mil paji.

14 Ma sina jíia p'anadap'edaarãpa mäga unudak'ari, p'era p'irak'oodachida. Ächia unudap'edaa nepirinajida p'uuru pidaarãmaa mäik'aapa p'uuru k'ait'a beerãmaa. Eperãarãpa Jesupa ooda k'awaa k'inia p'anadap'edaa perã, chejida ak'i de. **15** Jesumäi pachedak'ari, ma eperã netuaraarã merätia p'anadap'edaa unujida, p'aru jíp'eda, su-ak'i bi Jesús ik'aawa mäik'aapa k'íra pia ak'i baji. Mäga unudak'ari, p'era para beeji. **16** Chi unudap'edaarãpa nepirijida apemaarãmaa netuaraarã merätia p'anadap'edaa mäik'aapa sinaarã k'ap'iade pëik'ooda. **17** Māpai waaweepla Jesumaa chupiria iidijida ãchi eujädeepa wāmerã.

18 Jesús barcode batauk'ari, ma eperã naaweda netuaraarã merätia badapa chupiria iidiji Jesupa ichi ome auk'a wāpimerã. **19** Mamida Jesupa oo-e paji; jíp'a jaraji:

—Wāji pičhi temaa. Nepirinapáde aji, jõmaweda Ak'õrepa ooda mäik'aapa pi chupiria k'awaada.

20 Māpai nepiri wāpachi Jesupa ooda ichi ome Decápolis eujāde, p'uuru bee chaa. Māga ūridak'āri, eperāarā jōmaweda o-ña ak'itrua para beeji.

Jairo k'au jipada māik'aapa wēra abaapa Jesús p'aru i t'ōbaida

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Waya Jesús chek'āri k'īraik'a eereepa barcode, eperāarā chok'ara chejida irumaa lago ide.

22 Māga niide Tachi Ak'ore ūraa jarateepata tede-pema poro pacheji. Ichi t'ījarapachida Jairo. Jesús unu atak'āri, bīrimāi bedabaidachi **23** māik'aapa chupiria iidiji:

—Mí k'au juak'aya nībi. Chupiria k'awáaji. Pi jua binapáde aji iru ūri, māgá jipa beemerā māik'aapa chok'ai beemerā.

24 Māpai Jesús ichi ome wāji. Ichiaba eperāarā chok'ara wājida Jesús ome. Maperā p'īsua wājida. **25** Ma eperāarā see nībide baji wēra bi k'ayaa bi waamiapa. Doce años māgá baji.

26 At'apai mia baji. Jōma chi p'arat'a jōdai baji jipapataarā juade nipa, jipa-ee. Waapiara k'ayaa k'erapachi. **27** Jesupa ooda ūri bada perā awaraarā it'aideepa, k'ait'a wāji āpīteik'a eereepa iru p'aru t'ōbait'aade. **28** Māga ooji k'īsia bada perā iru p'aru i t'ōbairupapai jipa beei. **29** T'ōbaik'āri, aramata waamia t'ibaidachi, māik'aapa ichia k'awaaji Jesupa ichi jipada. **30** Aweda Jesupa k'awaaji jiparu ichia jara-eeta. Mapa āpītee ak'ip'eda, iidiji:

—¿K'aipa mi p'aru t'ōbajima? aji.

31 Ichi ome nipapataarāpa māgajida:

—¿Pia unu-e bīk'ā ajida, eperāarā p'īsua nībi? Māga bita iidi bi: “¿K'aipa mi t'ōbajima?”

³² Mam̄ida Jesupa tau k'it'aa ak'i n̄ibeeji unui j̄iak'aapa k'aipa paji. ³³ Ma wēra k'ap'ia wēre n̄ibapachi p'era n̄ibipa, k'awa bada perā ichita j̄ipa bi. Mapa bedabaidachi Jesús k̄īrapite māik'aapa jōmaweda jaraji. ³⁴ Māpai Jesupa māgaji irumaa:

—Wēra, pía mide ijāa bairā, j̄ipa beejida aji. K'āiwee wāpáde aji, pi k'ayaa wēpada perā.

³⁵ Jesús pedeema a bide Jairo tedeepa eperāarā chejida māik'aapa māgajida Jairomaa:

—Pi k'au jai-idaaji. Mapa ¿k'āare-it'ee Jesús ateedayama ajida, pichi temaa?

³⁶ Mam̄ida Jesupa māga ūrik'āri, māgaji Jairomaa:

—Waaweenáaji; j̄ip'a mide ijāapáde aji.

³⁷ Mamāik'aapa k'ōp'āyapi-e paji apemaarāmaa; aba ateeji Pedro, Santiago māik'aapa chi īpema, Juan. ³⁸ Jairo temāi panadak'āri, biuk'a n̄ibaji. Ununajida eperāarā jarajēe para n̄ibi. ³⁹ T̄ūjida teedaa māik'aapa Jesupa māgaji:

—¿Sāap'eda audupai jēe para b̄ima? aji. Na wēra k'au jai-idaa-e bi. J̄ip'a k'āita bida aji.

⁴⁰ Māga ūridak'āri, ēik'oodachida. Māpai Jesupa jōmaweda taawaa uchiapik'ooji. Aba t̄ūpiji ma wēra k'au jai-idaada k'ap'ia badamaa, chi ak'ōre, chi nawe māik'aapa Jesús ome wādap'edaarā.

⁴¹ Juade jita atap'eda māgaji:

—*Talita, cum;* (jara k'inia bi: “Wēra k'au, p'irabáiji”.)

⁴² Aramata p'irabaidachi māik'aapa p'irriā beeji. (Ma wēra k'au doce años iru bají.) Māga undak'āri, eperāarā ak'itrua para beeji. ⁴³ Mam̄ida Jesupa ūraají apidaamaa nepirinaadamerā. Maap'eda jaraji nek'opidamerā ma wēra k'aumaa.

6

*Jesús Nazaret p'uurudee wāda
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)*

¹ Mamāik'aapa Jesús wāji ichi warida p'uurudee chi k'ōp'āyoorā ome. ² Ḧipata ewate Ak'ōre Ūraa jarateemaa beeji māpema Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Eperāarāpa Jesupa jarateeda ūridak'āri, p'era pik'a iidi para beeji:

—¿Sāmapi k'awaajima ajida, ichia jarateemaa bi? ¿Sāgapi k'īsia k'awaa beejima? Ma awara, ¿Sāga ooparima ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa? ³ ¿Jāgipa ne-inaa pak'urudee oopari-ek'ā? ¿Ichi María warra-ek'ā? ¿Santiago, José, Judas māik'aapa Simón chi ḥipemaarā-ek'ā? Ichiaba, ¿ichi ḥipewēraarā nama p'anapata-ek'ā ajida, tachi t'āide?

Mapa iru pedee ijāa k'iniadak'aa paji. ⁴ Māpai Jesupa maaji:

—Jōmaarā t'āide ūri k'inia p'anapata Tachi Ak'ōre pedee jaraparipa jara bi. Mamīda ichi p'uurudepemaarāmaa jaratee chek'āri, ijāadak'aa. Auk'a ijāadak'aa jarateek'āri ichi ēreerāmaa māik'aapa ichi tedepemaarāmaa.

⁵ Mama irua ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa oo-e paji, ichide ijāada-e p'anadap'edaa perā. K'ayaa beerā chok'ara-eepai jipaji ichi juapa t'ōbaik'āri. ⁶ P'era pik'a beeji ichi p'uurudepemaarāpa ichide pia ijāada-e pada perā.

*Jesupa chi k'ōp'āyoorā pēida Ak'ōre Ūraa jarateenadamerā
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)*

Jesús p'uuru bee chaa nipaji jarateede. ⁷ Māgá nidade chi k'ōp'āyoorā doce t'i p'eki māik'aapa ome-omee pēiji netuara uchiapidamerā ichi t'ide, ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. ⁸ Jaraji ne-inaa ateenaadamerā; jīp'a ateedamerā pak'uru t'idik'adait'ee ode wādak'āri. Wādaipia bi muchila wēe, chik'o wēe māik'aapa p'arat'a wēe. ⁹ Āchi chan-cla māik'aapa p'aru jīdaipia bi, mamīda awaraa p'aru ateedaik'araa bi jīdait'ee. ¹⁰ Māpai māgaji:

—Parā teedaa wādak'āri, ai tede p'anéeti, mamāik'aapa wāruta misa. ¹¹ Mamīda eperāarāpa parā auteebaida-e pirā, ichiaba parāpa jarateeruta ūri k'iniada-e pirā, mamāik'aapa uchíati. Uchiadak'āri, bīrīdepema yooro p'ora nēep'edapáde aji, ak'ipidait'ee Ak'ōrepā māga k'iniae bi. [Āra k'achiara uchiadait'ee Sodoma pidaarā māik'aapa Gomorra pidaarā k'āyaara Tachi Ak'ōre k'īrapite panadak'āri, iru ewari waibia ewate.]

¹² Māpai chi k'ōp'āyoorā wājida jarateede. Eperāarāpa ma jarateeda ūridak'āri, āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaa jida māik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāajida. ¹³ Ichiaba netuara chok'ara uchiapipachida eperāarā k'ap'iadeepa māik'aapa aceitepa p'urudak'āri, k'ayaa beerā chok'ara jīpapachida.

*Juan Bautista piuda
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)*

¹⁴ Awaraarā ideepa Rey Herodepa ūrijí Jesupa ooda, iru t'o p'anadap'edaa perā. Jarapachida:

—Māgí eperā Juan Bautistada apachida, chi pi-
uda chok'ai p'irabaida. Mapa ne-inaa eperāarāpa
p'oyaa oodak'aa oopari.

15 Ūk'uruurāpa jarapachida:

—Jāgí Elías, chonaarāwedapema Ak'ore pedee
jarapari.

Jōdee awaraarāpa jarapachida:

—Ak'ore pedee jarateeparipi,
chonaarāwedapema Ak'ore pedee jarapataarā
jīak'a.

16 Herodepa eperāarāpa jaradap'edaa ūrik'āri,
maaji:

—Māgí Juanpi, mia otau t'iap'epit'aada;
māik'aapa ūrá chok'ai p'irabaida.

17 Ai naaweda Herodepa Juan cadenapa jī at-
apiji māik'aapa carcelde t'ipit'aaji chi ūpema Filipo
wēra Herodías k'aurepa. Herodepa ma wēra ataji
ichi ome beemerā. **18** Juanpa māga k'awaa atak'āri,
māgapachi Herodemaa: “Pia pichi ūpema wēra iru
baik'araa bi pichi wērak'a.”

19 Maperā Herodiapa Juan k'īra unuamaa iru
beeji māik'aapa peepit'aa k'inia baji Herodemaa.
Mamīda p'oyaa oo-e paji. **20** Herodepa Juan
waawee baji, irua Ak'orepa oopi bik'a oopachi perā
māik'aapa Tachi Ak'orepa iru pia ak'i bapachi perā.
Maperā Juan jīa paraa iru bapachi. Ma awara
Juanpa jaratee bi ūri k'inia bapachi, k'awak'aa paji
mīda irua k'āata jara k'inia bi.

21 Mamīda Herodiapa k'īsa ataji Herodepa
ichi t'oda fiesta ook'āri. Ichi ek'ariirā poroorā,
soldaorā poroorā, māik'aapa eperāarā waibiarā
Galilea eujādepemaarā pachejida ma nek'opari

fiesta oode. ²² Ma fiesta oomaa p'anide Herodías k'au t'luji nek'odap'edaamāi māik'aapa pēiramaa beeji. Rey Herodepa māik'aapa ichi ome p'anadap'edaarāpa ma pēira bada audú k'inia p'anajida. Mapa reypa māgaji ma awēramaa:

—Mimaa iidíji, pichia iidi k'iniata. Mía teeit'ee. ²³ Wāarapi; Tachi Ak'ore k'īrapite mía juraa bi, mía teeit'ee pichia iidiruta. Mía eujā ak'i bi esajīak'a teeit'ee, k'inia bi pirā.

²⁴ Ma awēra taawaa uchiap'eda, iidinaji chi nawemaa:

—¿K'āata iidiyama? aji.

Chi nawepa p'anauji:

—Iidipáde aji, Juan Bautista poro.

²⁵ Ma awēra isapai waya t'luji rey badamāi māik'aapa maaji:

—K'inia bida aji, īraweda teemerā Juan Bautista poro p'arat'ude.

²⁶ Rey Herodes k'īra pia-ee beeji, Juan peepi k'inia-e bada perā. Mamīda chi che p'anadap'edaarā k'īrapite juraada k'aurepa mera k'inia-e paji. ²⁷ Aramata pēiji soldao Juan poro aneemerā. Soldao wāp'eda carcelde, Juan otau t'īap'et'aaji ²⁸ māik'aapa ma awēra nawepa jaradak'a aneeji iru poro p'arat'ude. Ma awēramaa tee cheji. Maap'eda ichia teenaji ichi nawemaa.

²⁹ Juan k'ōp'āyoorāpa ūri atadak'āri iru peedap'edaa, chi piuda k'ap'ia iidinajida iadait'ee.

Māga paji Juan Bautista peepidap'edaa.

*Jesupa eperāarā cinco mil nek'opida
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-15)*

30 Jesús k'ōp'āyoorā waya araa p'anadak'āri iru ome, irumaa nepirijida jōma āchia oodap'edaa māik'aapa jarateedap'edaa. **31** Eperāarā chok'ara wāpachida māik'aapa chepachida. Maperā chi k'ōp'āyoorā ome p'oyaa nek'odak'aa pajī. Mapa Jesupa māgaji āchimaa:

—K'ōp'āyoorā, chéti. T'iimí ñinadáma eperāarā wādak'aamaa.

32 Māpai barcode bataujida awara ãyaa wādait'ee.

33 Mamīda chok'araarāpa unujida āra wā nidá māik'aapa k'awaaajida Jesús aide wā. Maperā eperāarā jōmaweda p'irajida, naapiara nide.

34 Jesús barcodeepa batauk'āri, eperāarā chok'ara unuji. Āra chupiria k'awaaaji ovejaarāk'a para bada perā, ak'ipari wēe. Māpai Jesupa Ak'ōre Ūraa jarateemaa beeji. **35** K'eupodopa chi k'ōp'āyoorā ik'aawa chejida māik'aapa māgajida:

—K'eu wāpi; nama eperāarā p'anadak'aa.
36 Pēipáde ajida, eperāarā wādamerā te chaa māik'aapa p'uuru bee chaa ne-inaa k'oparii netonadamerā.

37 Mamīda Jesupa p'anauji:

—Parāpa chik'o téeti k'odamerā.

Māpai māgajida:

—¿Pia k'inia bik'ā taipa pan netonadamerā k'opidait'ee āramaa? ¿K'āare p'arat'apa netodayama ajida? ¿Atane ocho mimiada valorta pande netonadaik'ā? ajida.

38 Māpai Jesupa iidiji:

—¿Pan jōmasaa iru p'anima? aji. Ak'ináti.

K'awaadak'āri, jara chejida:

—Pan joisomaa māik'aapa chik'o omé iru p'anida ajida.

³⁹ Māpai jaraji eperāarā su-ak'i p'aneepidamerā awara-awaraa chok'ara, eujāde p'ūajara ūri. ⁴⁰ Su-ak'i p'aneejida awara-awaraa cien māik'aapa cincuenta. ⁴¹ Māpai Jesupa pan chik'o ome jitaji ichi juade, maap'eda it'aa ak'iji. It'aa t'ip'eda gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa, ma pan k'ōrak'ooji. Māga oop'eda, pan chok'ara teeji chi k'ōp'āyoorāpa eperāarāmaa jedenadamerā. Ichiaba chik'o jedejida jōmaarāmaa māgí chik'o omé iru p'anadap'edaadepema. ⁴² Jōmaweda nek'ojida bi jāwaa p'aneerutamaa. ⁴³ Jesús k'ōp'āyoorāpa k'oraa docena aba p'ejida pan pite māik'aapa chik'o nībeeda. ⁴⁴ Chi māgí pan k'odap'edaarā imik'īraarā cinco mil paji.

*Jesús lago ūri t'ia nipada
(Mt 14.22-33; Jn 6.16-21)*

⁴⁵ Ma t'ēepai Jesupa chi k'ōp'āyoorā barcode bataupiji ichi naa lago sīadamerā Betsaida p'uurudee ichi eperāarā ome despediiru misa. ⁴⁶ Eperāarā erreuk'oodaidak'āri, iru wāji ee nok'odee it'aa t'ide. ⁴⁷ K'eudaik'āri, chi k'ōp'āyoorā barcode lago esa-auk'a ewaa wā nipajida. Māimisa Jesús truwá bee baji. ⁴⁸ Jesupa unu baji chupiria jōni, āchimaa nāu p'ua nībada perā. Māpai taujaaweda wāji āramaa lago ūri. ⁴⁹ Barco k'ait'a wā nipak'āri, unujida māik'aapa k'īsiajida netuara. Mapa biajida. ⁵⁰ Jōmaweda audú p'eradachida. Mamīda irua māgaji:

—¡P'eranáati! ¡Mīda! aji.

⁵¹ Māpai batauji ãra ome māik'aapa nāu p'ua n̄ibada t'umātidachi. Ak'itrua para beeji ⁵² ãra waide ijāada-e p'anadap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa ne-inaa māgá chaaree bee oopipari Jesumaa. Māgá p'anajida, unujida mīda irua pan k'opida eperāarāmaa, pan wēe p'anadak'āri.

Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jipada Genesaret eujāde

(Mt 14.34-36)

⁵³ Panadak'āri lago k'īraik'a eere, wiibainajida Genesaret eujāde. Mama barco jī bijida to ide.

⁵⁴ Barcodeepa bataurutade, eperāarā mama p'anapataarāpa Jesús k'awa atajida. ⁵⁵ Isapai jōmaarāmaa jara wājida. Mapa k'ayaa beerā chok'ara aneejida Jesús wāyaait'ee ūridap'edaamāi.

⁵⁶ Iru wārumaa p'uuru beede māik'aapa p'uuru awara ãi te beede, ichiaba k'ayaa beerā ateepachida ãchi p'arude. Ata bipachida eperāarā ode wāyaapatamāi māik'aapa Jesús wāyaa wāk'āri, chupiria iidipachida ichi p'aru ide pijida t'ōbaipimerā. K'ayaa beerāpa t'ōbaidak'āri, jōmaweda jipa p'aneepachida.

7

Judiorāpa ãchi k'īsiadoopa jarateedap'edaa
(Mt 15.1-9)

¹ Moisepa p'āda jarateepataarā Jerusalendeepa chejida Jesús badamaa fariseorā ome. ² Māirāpa unudak'āri Jesús k'ōp'āyoorā ūk'uru juu siida-ee nek'o p'ani, pedee k'achia jarapachida ãra āpite. ³ (Fariseorāpa māik'aapa awaraa judiorā pia bee k'inia p'aniirāpa juu pi-ia siipata.

Māga jarateepachida chonaarāweda māik'aapa at'āri māga oopata āchi naawedapemaarāpa oopatap'edaak'a. Āchi k'īsiade judiorā pia beerā nek'odaik'araa bi, māgá āchi jua siida-ee. ⁴ Ne-inaa k'oparii netodap'eda p'uuruude, nek'odak'aa pia siidai naaweda. Ichiaba oopata nāgee ne-inaa awaraa āchi naawedapemaarāpa oopatap'edaak'a: nek'odai naaweda ne-inaa mesade siipata; vaso, k'uuru metaldee, chok'o māik'aapa āchi sū-ak'i p'aneepatamāi.) ⁵ Māga oopata perā iidijida k'ūradait'ee:

—¿Sāap'eda pi ome nipapataarāpa ooda-e p'anima ajida, tachi chonaarāpa chonaarāweda oopatap'edaak'a? Ma k'āyaara jua pia siida-e p'ani nek'odai naaweda.

⁶ Jesupa p'anauji:

—Chonaarāweda Ak'ore pedee jarapari Isaíapa parā āpite wāara pedeeji. ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapataarāda apata! Isaíapa māgaji:

'Na eperāarāpa mi k'inia iru p'anida apata it'aipa.

Mamīda āchi t'āripa wāara mi k'iniadak'aa.

⁷ Páripi mi k'īrapite it'aa tīpata, oo k'inia p'anapata perā eperāarāpa jara p'anik'a, mia jara bīk'a oodai k'āyaara.' *(Is 29.13)*

⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—Parāpa audupiara ijāapata eperāarāpa āchi k'īsiadeepa jarateepata. Jōdee Ak'ore Ūraade p'ā jēra bīk'a oodait'ee k'īsiadak'aa.

⁹ Ichiaba māgaji:

—Ak'ore Ūraa yiaraa iru p'ani. Jōdee chonaarāweda oopatap'edaak'a oo k'inia

p'anapata. ¿Māga-ek'ā? aji. ¹⁰ Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa jaraji Moisés it'aideepa: 'Pichi ak'ōre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparíiji māik'aapa ãra pedee ūriparíiji.' (*Ex 20.12*)

Ma awara jaraji:

'Warrapa ik'achia jararu pīrā ichi ak'ōremaa wa ichi nawemaa, peet'aadaipia bi.' (*Ex 21.17*)

¹¹ Mamīda parāpa jarateepata eperāpa jarai chi ak'ōremaa wa chi nawemaa: "Pí p'ooyaa k'aripapepi, jōma mia iru bi *Corbán* perā." ¹² Eperāpa māga jarak'āri, pia bida apata chi ak'ōreerā k'aripanaamerā. ¹³ Māgí ūraa uchiapari eperāarā k'īsiadeepa. Māgide ijāadak'āri, Tachi Ak'ōre ūraa yiaraa iru p'aneeepata. Ichiaba awaraa ūraa jarateepata māik'aapa ma k'aurepa eperāarāpa oodak'aa Tachi Ak'ōre ūraade jara bīk'a.

Ne-inaa tachi k'achia beepipari Tachi Ak'ōre k'īrapite

(*Mt 15.10-20*)

¹⁴ T'ēepai Jesupa eperāarā tī p'e atap'eda, maaji: —Jōmaarāpa mi pedee ūrīti, māik'aapa k'awáati mia jararu. ¹⁵ Chik'o k'odak'āri, tachi k'ap'iade edú banapari. Ma chik'o k'odap'edaa k'aurepa tachi k'achia p'aneedak'aa Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ma k'āyaara, ne-inaa eperā t'ārideepa ucharúpata k'achia beepipari. ¹⁶ [Pia k'īsiadapáde aji, mia jaradade.]

¹⁷ Jesupa eperāarā atabëip'eda, tīuji teedaa. Mama chi k'ōp'āyoorāpa iidijida:

—¿K'āata jara k'inia bīma ajida, pia eperāarāmaa jarateeda?

18 Irua jaraji:

—¿Māgara, parāpa ichiaba k'awada-e p'anik'ā? Chik'o k'odak'āri, tachi k'achia beepik'aa Tachi Ak'ōre k'īrapite, **19** t'āride banak'aa perā. Jīp'a bide banapari, maap'eda uchiapari. (Māga jarak'āri, Jesupa jara k'inia baji Tachi Ak'ōrede ijāapataarāpa chik'o k'īra t'ādoo k'odaipia bi.)

20 Ichiaba jaraji:

—Mamīda ne-inaa k'achia eperā t'ārideepa uchiadapa tachi k'achia beepipari Tachi Ak'ōre k'īrapite. **21** Eperā t'ārideepa nāgee k'īisia k'achia uchiaparida aji: p'ek'au ooit'ee awaraarā ome; nechīait'ee; chīara peeit'ee; **22** miak'āi bi awaraarā ome k'āiit'ee; chīara net'aa k'īait'ee; chīaramaa ne-inaa k'achia ooit'ee; chīara k'ūrait'ee; ne-inaa k'achia ooi awaa bapariit'ee; chīara k'īra unuamaa iru bapariit'ee irua ne-inaa iru bi k'aurepa; chīara āpite seewa jara nipait'ee; audua bapariit'ee māik'aapa ne-inaa pariatura oopariit'ee. **23** Jōmaweda ma ne-inaa k'achia uchiapari eperā t'ārideepa. Ma ne-inaa oodak'āri, k'achia p'aneepata Tachi Ak'ōre k'īrapite.

*Wēra judio-ee bipa Jesude ijāada
(Mt 15.21-28)*

24 Mamāik'aapa Jesús Tiro p'uuru k'ait'a wāji chi k'ōp'āyoorā ome. Wāji teedaa ichi unupi k'inia-e bada perā. Mamīda p'oyaa miru-e paji. **25-26** Māga nīde wēra k'au netuara merātia bada nawepa ūriji Jesús mama bi. Ma wēra judio-e paji; Sirofenicia eujādepema paji. Teedaa wāp'eda, bedabai nībanaji Jesús k'īrapite māik'aapa irumaa chupiria iidiji:

—Mí k'au k'ap'iade netuara merätia bi. Chupiria k'awáaji mäik'aapa uchiapit'aapáde aji, iru k'ap'iadeepa.

²⁷ Mamída Jesupa mägaji:

—Judiorāmaa ita-aria naa mímaa chupiria iidipíji. Pia-e bida aji, warrarā chik'o jāri atait'ee mäik'aapa usaarāmaa tee baibii't'ee.

²⁸ Ma wērapa p'anauji:

—Mägada aji, Tachi Waibia. Mamída usaarāpa paara k'opata warrarā juadeepa baaida mesa ek'ari. Mapa, mí judio-e mīda, pímaa chupiria iidi bida aji.

²⁹ Mäpai Jesupa maaji:

—Pia p'anauji. Wāpáde aji, pi k'au k'ap'iadeepa netuara uchiada perā.

³⁰ Ma wēra teedaa panak'āri, chi k'au p'arude k'āiwee ununaji. Netuara uchiadai baji chi k'au k'ap'iadeepa.

Jesupa eperā k'íri k'í bi mäik'aapa pedee atua bi jipada

³¹ Jesús uchiaji Tiro p'uuru k'ait'a bi eujādeepa chi k'ōp'āyoorā ome. Wāyaaji Sidón p'uurude panait'ee Decápolis eujāde, Galilea Lago k'ait'a.

³² Mama Jesumaa eperā ateejida. Ma eperā k'íri k'í baji mäik'aapa pedee atua baji. Chupiria iidijida Jesumaa iru jua bimerā ma eperā íri, jipa beemerā. ³³ Jesupa awara ãyaa ateeji see níbadamāiipa mäik'aapa ichi jua chak'epa t'it'aaji ma eperā k'íri chaa. Ichiaba idubapa t'obait'aaji iru k'írame. ³⁴ Maap'eda it'aa ak'iji, golpe íyapaaji mäik'aapa mägaji ma eperāmaa:

—¡Efatá! (Jara k'inia bi: “¡K'íri éesáaji!”)

³⁵ Aramata pedee atua bada pia pedeeji mäik'aapa k'íri ëesaadachi. ³⁶ Mäpai Jesupa jaraji apidaamaa jaranaadamerä. Mäga jarapachi mäda, waapiara jara wäpachida. ³⁷ Chi üridap'edaarä o-ña ak'ítrua para beeji mäik'aapa pedee para beeji:

—Jesupa jõma pia ooparipi. ¡K'íri kí bi üripipari mäik'aapa pedee atua bi paara pedeepipari!

8

Jesupa eperäarä cuatro mil nek'opida (Mt 15.32-39)

¹ Ewari aba eperäarä chok'ara waya see níbaji Jesús badamäi. Mamäda nek'odait'ee wëe p'anadap'edaa perä, chi k'öp'äyoorä tí p'eji mäik'aapa mägaji:

² —Mia na eperäarä chupiria k'awaa bi, mi ome k'aima öpee p'anadairä mäik'aapa írá ächi nek'odait'ee wëe p'ani. ³ Mägá pëiru pirä ächi te chaa, ode k'ap'ia t'ümaak'oodaridait'ee jarrapa, ük'uru t'imipa che p'anadairä.

⁴ Chi k'öp'äyooräpa iidijida:

—Mamäda ¿säga nek'opidayama ajida, nama eperäarä wë-e perä chik'o netodait'ee taimaa?

⁵ —¿Pan jõmasaa iru p'anima? aji.

Maajida:

—Siete.

⁶ Eperäarä su-ak'i beepiji mäik'aapa ma pan atap'eda, it'aa tíji gracias jarait'ee Tachi Ak'oremaa. K'orak'oop'eda teeji chi k'öp'äyooräpa eperäarämaa jedenadamerä. ⁷ Ichiaba chik'o chak'erä chok'ara-ee iru p'anajida. Jesupa it'aa iidik'äri, chok'araara eepadachi mäik'aapa

jedepiji. ⁸ Jōmaarāpa k'ojida bi jāwaadarutamaa. K'oraa siete ipuru p'ejida pan chik'o ome beeda. ⁹ Chi nek'odap'edaarā perá cuatro mil pají. Maap'eda Jesupa ãchi temaa pëiji. ¹⁰ Māpai Jesús chi k'ōp'âyoorā ome barcode bataup'eda, wāji Dalmanuta eujädee.

*Ne-inaa eperārāpa p'oyaa oodak'aa unu k'inia
p'anadap'edaa*
(Mt 16.1-4)

¹¹ Mama bide fariseorā pachejida māik'aapa au-pedeemaa p'aneejida Jesús ome. Imiatee k'inia p'anadap'edaa perā, iidijida ne-inaa oomerā Tachi Ak'ōrepapai oopari, māik'aapa ak'ipimerā wāara Tachi Ak'ōrepa iru pëida. ¹² Jesús golpe ïyapaaji māik'aapa māgaji:

—¿K'asaa parā pedeeta? ¿Awaraa ne-inaa unu k'inia p'anik'ā Tachi Ak'ōre juapa ooda? Mía wāarata jararu. Mía oo-e pait'ee parāpa iidi p'anik'a.

¹³ Maap'eda mama atabëiji. Barcode bataup'eda, uchiaji lago k'īraik'a eere chi k'ōp'âyoorā ome.

*Jesupa ūraada fariseorāpa oopatak'a
oonaadamerā*
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Ma wā nidade chi k'ōp'âyoorāpa k'īra atuadai p'anajida ateedit'ee ne-inaa k'oparii. Pan apai iru p'anajida barcode. ¹⁵ Jesupa ãra ūraaji:

—K'īra k'awaa nipapatáati fariseorā pan, Herodes pan k'onaadamerā, ãchi levadura k'achia bairā.

¹⁶ Jesús k'ōp'āyoorā pedee para baji āchi pita-pai, irua jara k'inia bada k'awada-e p'anadap'edaa perā. Maajida:

—Māga jara bī, tachi pan wēe p'anadairā.

¹⁷ Jesupa k'awaji ārapa k'īsiadap'edaa. Mapa māgaji:

—¿Sāap'eda pan wēe p'anida a p'anima? aji.
¿At'āri k'awada-e p'anik'ā mia jaratee k'inia bī?
¿Pandepai k'īsia p'ani-ek'ā? aji. Mapa k'awada-e p'ani. ¹⁸ Parā tau iru p'ani mīda, unudak'aa mia oo bī. K'īri iku p'ani mīda, mia jaratee bī ūridak'aa. ¿Maarepidata k'irāpada-ek'ā? ¹⁹ Mia pan joisomaa jedek'āri imik'īraarā cinco milmaa, ¿chi pite beedapa k'oraa jōmasaa ipurujidama? aji.

P'anaujida:

—K'oraa docena aba.

²⁰ —Ichiaba pan siete jededak'āri imik'īraarā cuatro milmaa, nek'odap'eda, ¿k'oraa jōmasaa ipurujidama? aji.

Maajida:

—K'oraa siete.

²¹ Māpai maaji:

—¿Parāpa at'āri k'awada-ek'ā? aji. K'īra k'aupai ijāadai fariseorā pedee māik'aapa Herodes pedee.

Jesupa Betsaida p'uurude tau p'āriu bada jipada

²² Betsaida p'uurude panadak'āri, tau p'āriu bī ateejida Jesumaa chupiria iidide irua t'ōbaimerā.

²³ Jesupa ma tau p'āriu bī juade jitap'eda, p'uuru k'idaa ateeji. Māpai ma eperā tau jāde idut'aaji māik'aapa ichi tau wāk'a atap'eda juapa, Jesupa maaji:

—¿īrá pia unuruk'ā? aji.

24 Ak'ip'eda, maaji:

—Unu bipi eperāarā pak'uruk'a nñutee.

25 Jesupa jua waya tau ñri biji mäik'aapa ãyaa atak'ãri, ma eperāpa pia unu beeji. Mägá jipa beeji.

26 Mäpai Jesupa ichi temaa pëiji mäik'aapa maaji:

—P'uurudee wânaapáde aji, mäik'aapa p'uuru pidhaarāmaa maarepida jaranaapáde aji.

Pedropo Jesús Tachi K'aripaparida ada

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-20)

27 Ma t'ëepai, Jesús chi k'õp'ãyoorā ome wâji p'uuru k'aipee beedee, Cesarea de Filipo p'uuru k'ait'a bi eujäde. Ode wâdade, Jesupa iidiji chi k'õp'ãyoorāmaa:

—¿Mi k'aima a p'anima aji, eperāarāpa?

28 P'anaujida:

—Ük'uruurāpa jara p'ani pi Juan Bautista, piup'eda p'irabaida. Awaraarāpa jara p'ani Elías. Ichiaba ük'uruurāpa jara p'ani pi awaraa Ak'ore pedee jarapari.

29 —Parápárama, ¿mi k'aima adaima? aji.

Pedropo p'anauji:

—Pi Cristo; Tachi Ak'õrepa pëida tachi k'aripamerā.

30 Mamïda Jesupa jaraji:

—Awaraarāmaa mäga nepirinaadapáde aji.

Jesupa jarada ichi peedait'ee

(Mt 16.21-23; Lc 9.21-22)

31 Jesupa jarateemaa beeji:

—Mide ijäädak'aa p'anadairā, tachi judiorā poro waibiarāpa, p'aareerā poroorāpa, mäik'aapa Moisepa p'äda jarateepataarāpa mi miapidait'ee mäik'aapa yiaraa iru p'anadait'ee. Maap'eda mi,

chi Eperā Ak'õre Truadepema, peepit'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa mī chok'ai p'irabaiit'ee.

³² Māgí pedee jaraji jōmaarā k'īrapite. Māpai Pedropo Jesús awara ãyaa ateeji māik'aapa ītriamaa beeji, māgá pedee bada perā. ³³ Mamīda Jesús p'irrabaiji māik'aapa chi k'ōp'āyoorā k'īra ak'ip'eda, māgaji Pedromaa:

—Mi ik'aawaapa ãyaa wāji, Satanapa māga jarpida perā! Pia k'īsia-e Ak'õrepa k'īsia bik'a. Jīp'a k'īsiamaa bīda aji, eperāarāpa k'īsiapatak'a.

*Sāga nipadai Jesús ome
(Mt 16.24-28; Lc 9.23-27)*

³⁴ Māga bap'eda, Jesupa chi k'ōp'āyoorā t'ī p'e ataji awaraarā ome māik'aapa maaji:

—Eperā mī ome nipa k'inia bī pīrā, k'īsiaik'araa bī ichia ne-inaa oo k'inia bīdepai. Ichi kuruso āp'aipia bī eperā peenadait'eek'a. Ooipia bī mīa ooparik'a, ma k'aurepa miapiruta pijida piurumaa. ³⁵ Eperā piuamaa bī pīrā mīde ijāapari k'aurepa, māgí piuk'āri atuait'ee. Mamīda eperā piuru pīrā mīde ijāapari k'aurepa, māgí it'aa wāit'ee ichi piuk'āri.

³⁶ Ma awara ?k'āare piata baima eperāpa ne-inaa pia na p'ek'au eujāde nībī jōmaweda ataru pīrā, mamīda piup'eda chok'ai p'irabai-e pīrā Ak'õre eujāde? ³⁷ Ichiaba, ?k'āata teeima Tachi Ak'õremaa, tachi piudap'eda chok'ai p'irabai-pimerā? Māga p'oyaa ooda-e. ³⁸ Irapema eperāarā audú p'ek'au oo k'inia p'anapata mīde ijāadak'aa perā. Māirā taide eperā k'īra nejasia bī pīrā jarait'ee mīde ijāa bī maa-e pīrā mī ūraa jarait'ee awaraarāmaa, māgara mī, chi Eperā Ak'õre Truadepema jida k'īra

nejasia bait'ee mëreda ait'ee, mi Ak'õre Waibia k'ĩra wãreede chek'ãri iru angeleerã ome.

9

¹ Jesupa ichiaba mägaji:

—Mia wãarata jararu. Nama p'aníirã ūk'uru pi-udai naaweda unudait'ee Tachi Ak'õrepa eperãarã bïru ichi jua ek'ari ichideerã p'aneedamerã.

*Jesús k'ĩra awaradaida
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)*

² K'ãima seismaa Jesús wãji ee it'ia bi nok'ode. Ichi ome ateeji Pedro, Santiago mäik'aapa Juan. Mama ãra taide Jesús k'ĩra awaradachi. ³ Ichi p'aru t'o-t'oo ñidaadachi pi-ia t'õdak'a. ⁴ Mäga nide chi k'õp'ãyooräpa unujida chonaarâweda p'anapatap'edaarã Elías mäik'aapa Moisés pedeemaa p'aní Jesús ome. ⁵ Mäpai Pedropo mägaji Jesumaa:

—Tachi Jarateepari, ipia bi nama p'anadait'ee pi ome! Oodait'ee te chak'erã õpee; aba pi-it'ee, aba Moise-it'ee, chi apema Elia-it'ee.

⁶ Pedropo k'ísia-ee mäga jaraji, p'era ak'i nãbada perã apemaarã ome. ⁷ Mäga nide jíararapa ãra aneu cheji. Madeepa Tachi Ak'õrepa pedeeji:

—Nãgida aji, mi Warra k'inia. Úrítí iru pedee. ⁸ Aramata ak'ídak'ãri, ãchi ik'aawa apida unuda-e paji; Jesús aupaita ãchi ome bají.

⁹ Eedeepa cherutade Jesupa jaraji ãchia unudap'eda nepirinaadamerã, ichi jai-idaap'eda waya chok'ai p'irabai naaweda. ¹⁰ Maperã nepirida-e paji ãchia unudap'eda. Mamída ãchi pitapai pedee p'anapachida k'asaa jara k'inia

bi “jai-idaap'eda waya chok'ai p'irabaiit'ee”.

11 Maap'eda Jesumaa iidijida:

—¿Sāap'eda Moisepa p'āda jarateepataarāpa jarapatama ajida, chonaarāwedapema Elías naapiara cheit'ee Tachi K'aripapari k'āyaara?

12 Irua p'anauji:

—Wāarata jara p'ani. Elías naapiara cheit'ee māik'aapa ne-inaa jōmaweda pia ooit'ee, eperāarāpa auteebaidamerā iru t'ee cheru. Mamīda mia jara bi: Ak'ore Ūraa p'ādade ichiaba jara bi mi, chi Eperā Ak'ore Truadepema, miapidait'ee māik'aapa k'ira unuamaa iru p'anadait'ee. Tachi Ak'ore Ūraa p'ādade p'ā jēra bīk'a ichia oopiit'ee. **13** Mamīda eperā Elías jīak'aa chejipi. Māgí tījarapachida Juan Bautista. Āchia oo k'iniata oojida iru ome Ak'ore Ūraa p'ādade jara bīk'a.

*Jesupa k'ūtrāa k'ap'iadeepa netuara uchiapida
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

14 Jesús, Pedro, Santiago māik'aapa Juan pachedak'āri apemaarā k'ōp'āyoorā p'anadap'edaamāi, unu chejida eperāarā chok'araarāpa wap'ira iru p'ani māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā ūk'uru aupedee jōni ma k'ōp'āyoorā ome. **15** Jesús unudak'āri, ak'itrua para beeji māik'aapa p'ira wājida irumaa auteebaide.

16 Māpai Jesupa iidiji āchimaa:

—¿K'āaredeta aupedee p'anima mi k'ōp'āyoorā ome?

17 Eperāpa p'anauji:

—Tachi Jarateepari, mi warra aneeji pimaa netuarapa ichiwa iru bairā. **18** Ma netuarapa wawat'i bat'at'aapari eujāde. Maap'eda it'aidee k'ōp'ep'ee

che n̄ibepari, k'ida kierrkierree n̄ibepari, ichiaba k'ap'ia ibia n̄ibepari. M̄ia chupiria iidiji pi k'ōp'āyoorāmaa ma netuara uchiapit'aadamerā. Mam̄ida p'oyaada-e paji.

19 M̄apai Jesupa māgaji arii p'anadap'edaarāmaa:

—Aai, eperāarā, ¿at'ārita mide ijāada-e p'anik'ā? ¡Ijāadak'aarāk'api p'ani! ¿Jōmasaa taarāit'ee parā ome ijāarutamaa? Anéeti ma warra.

20 M̄apai aneejida Jesumaa. Mam̄ida netuarapa Jesús unuk'āri, warra wawat'aaji māik'aapa bat'at'aaji eujāde. It'aideepa k'ōp'ep'ee eujāde pirabai n̄ibeeji. **21** Jesupa iidiji ma warra ak'ōremaa:

—¿Sāaweda māgá n̄ibima? aji.

Chi ak'ōrepa p'anauji:

—Ma-āri weda. **22** At'apai netuarapa bat'at'aapari t'ipitau urua n̄ibide maa-e pīrā toida peet'aait'ee. M̄apa p'oyaa ooita bi pīrā, tai chupiria k'awāaji māik'aapa k'aripapáde aji.

23 Jesupa p'anauji:

—¿K'asaa pi pedee? ¿P'oyaa ooik'ā a bīk'ā? ¡Eperāpa mide ijāa bi pīrā, m̄ia ne-inaa jōma oopari!

24 M̄apai chi warra ak'ōrepa golpe pedeeji:

—Ijāa bida aji. ¡M̄i k'aripáji waapiara ijāait'ee!

25 Jesupa unuk'āri eperāarā seedaruta, māgaji netuaramaa:

—Netuara, ichiwapi pari māik'aapa k'īri k'īpipari, uchiáji jā warra k'ap'iadeepa māik'aapa waa iru k'ap'iade t'īlunaapáde aji.

26 M̄apai netuara biadachi māik'aapa warra golpe wawat'aaji. Maap'eda uchiadachi warra k'ap'iadeepa. Ma warra piudak'a atabaibeeji. M̄apai arii see n̄ibadaarāpa māgajida:

—Piudachida, ajida.

²⁷ Mamīda Jesupa juade jita atap'eda, p'irabai ataji. Māpai ma warra k'ap'ia pia beeji.

²⁸ Maap'eda Jesús wāji teedaa chi k'ōp'āyoorā ome. Ituaba bak'āri, chi k'ōp'āyoorāpa iidijida Jezumaa:

—¿Sāap'eda taipa ma netuara p'oyaa uchiapidae pajima? ajida.

²⁹ Jesupa p'anauji:

—It'aa t'i bīpapai māgee netuara uchiapiparida aji.

Jesupa waya jarada ichi peedait'ee

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Mamāik'aapa wādak'āri, Galilea eujāde wāyaajida. Mamīda eperāarāmaa k'awapi k'iniae bada perā, ³¹ Jesupa ne-inaa oo-e paji mama, chi k'ōp'āyoorāmaa jarateemaa bada perā. Māgapachi:

—Eperāpa mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, baaipiit'ee k'achia beerā juade māik'aapa āchia mi peepit'aadait'ee. Mamīda ewari ūpeemaa mi waya chok'ai p'irabaiit'ee.

³² Chi k'ōp'āyoorāpa k'awada-e paji sāap'eda irua māga jaraji. Mamīda waawee p'anajida iididait'ee.

Eperā waibiara bi Tachi Ak'ōre k'īrapite

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Pachejida Capernaum p'uurude. Teeda p'anide, Jesupa iidiji:

—¿Parā k'āata pedee che wājidama aji, ode?

³⁴ Mamīda k'īra nejasiapa k'īup'ee para beeji, ode aupedee che wādap'edaa perā, āchidepema k'aita waibiara bi. ³⁵ Jesús su-ak'i beeji māik'aapa chi k'ōp'āyoorā doce t'i p'e atap'eda, maaji:

—Eperā apemaarā k'āyaara waibiara pa k'inia bī pīrā, ek'ariara baipia bī māik'aapa t'āri o-īa ape-maarā k'aripaapia bī.

³⁶ Māpai Jesupa warra chai jua jita atap'eda, ak'i nībiji āchi esajīak'a. Jira atap'eda, wēre ataji jarateeit'ee māik'aapa jaraji:

³⁷ —Eperāpa mīde ijāa bī k'aurepa nāgī warra chaik'a auteebairu pīrā, mī jida auk'a auteebapari. Ma awara mī aupai auteebai-e; ichiaba Tachi Ak'ōre auteebai bī, iruata mī pēida perā.

*Ak'ōrede ijāak'āri, ne-inaa pia oopari
(Mt 10.42; Lc 9.49-50)*

³⁸ Māpai Juanpa maaji:

—Tachi Jarateepari, taipa unujida eperāpa pī tī jarap'eda, netuara uchiapi bī eperāarā k'ap'iadeepa. Māga unudak'āri, taipa waa oonaapáde ajida, tachi ome nipak'aa perā.

³⁹ Jesupa p'anauji:

—Ichiak'au oopíti. Eperāpa ne-inaa pia ooru pīrā mī tīde eperāarāpa p'oyaa oodak'aa, māga oop'eda, pedee k'achia jara-e pai mī āpite. ⁴⁰ Tachi ome nipak'aa pijida, tachi eere bīda aji. ⁴¹ Mīa wāarata jararu. Eperāpa parāmaa pania vaso aba pida teeru pīrā todamerā, parāpa mī, Cristode ijāapata perā, Tachi Ak'ōrepia ma eperāmaa ne-inaa pi-ia teeit'eeda aji.

*K'īrak'aupai p'ek'au k'achia oodai
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)*

⁴² —Mamīda eperāpa mīde ewaa ijāa p'anīrāmaa acha bī warra chaik'a, ijāapiamaa bī pīrā, piara bak'aji k'ūruma iru otaude jī atadap'eda, p'usa jāde

bat'at'aadait'ee. **43-44** Pichi juapa ne-inaa ooda k'aurepa pi k'achiade baairu pírā, ma k'achia oo amáaji, pichi jua t'iap'et'aak'ajik'a. Piara bi it'aa wāit'ee jua mosaa, k'ap'ia jōmweda atuai k'āyaara t'ipitau ichita jērajēraa jira bide. **45-46** Ichiaba pichi biiri pa ne-inaa ooda k'aurepa k'achiade baairu pírā, ma k'achia oo amáaji, pichi biiri t'iap'et'aak'ajik'a. Piara bi Ak'õre ode nik'anik'aa nipait'ee biiri abapai bik'a, k'ap'ia pia tok'arradee bat'a atapëi k'āyaara. **47** Ichiaba pichi taupa ne-inaa unuda k'aurepa pi k'achiade baairu pírā, ma k'achia oo amáaji pichi tau ët'ak'ajik'a. Piara bi Tachi Ak'õre ode nipait'ee tau abapai bik'a, tau omeeweda nipai k'āyaara netuara ode tok'arradee.

48 'Mama ichita miapiit'ee tachi chiara k'opari k'ipa piuk'aa mäik'aapa tachi k'ap'ia paapari t'ipitau k'iiik'aa bide.' *(Is 66.24)*

49 —T'ā p'urupata chik'ode mik'iapiamaapa. Auk'a Tachi Ak'õrepa ichideerā pia ak'i bapari atuapiamaapa netuara o k'achiade. **50** Ma awara chik'o warraara bi t'ā ome. Mamīda t'ā k'iyaa-edai k'āri, ma chik'o warraa-ee bi. ¿Sāga ma t'ā waya k'iyapiima? Ichiaba tachi t'āri pia p'anada-e pak'āri, Tachi Ak'õre k'irrapite servi-e p'ani. Mapa óoti Ak'õre Ūraade jara bik'a. Māgá k'āiwee p'anadait'ee apemaarā ome.

10

*Jesupa jarateeda miak'āi p'anii'rā mia
amaanaadamerā
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)*

¹ Jesús uchiap'eda chi k'ōp'āyoorā ome Caper-naumdeepa, wājida Jordán to k'īraik'a eeree, Judea eujāde panarutamaa. Mama p'anide waya Jesús badamāi eperāarā cheepurupachida, eperāarāpa oopatap'edaak'a iru wārumaa. Waya Jesupa jarateemaa beeji naaweda oopatak'a. ² Māga nide fariseorā ūk'uru irumaa chejida. Moisepa p'āda merapii jīak'aapa, iidijida:

—¿imik'īrapa ichi wēra amaaipia bīk'ā? ajida.

³ Irua p'anauji:

—¿K'āata ūraajida Moisepa?

⁴ Jarajida:

—Moisepa ūraajida ajida, wēra amaarū pīrā, mia amaada k'art'a p'ā teeipia bī.

⁵ Māpai Jesupa maaji:

—Moisepa māga jaraji parā judiorā k'īri k'isua p'anadairā. ⁶ Mamīda Tachi Ak'ōrepā na eujā ook'āri,

'Ooji imik'īra māik'aapa wēra.' *(Gn 1.27)*

⁷ 'Mapa imik'īrapa atabēit'ee chi ak'ōre chi nawe ome, araa p'anapataadait'ee chi wēra ome.

⁸ Māgá eperā omee weda eperā apai pīk'a p'aneedait'ee.' *(Gn 2.24)*

Eperā omé p'ani mīda, jīp'a eperā apai pīk'a p'aneepata Tachi Ak'ōre k'īrapite. ⁹ Tachi Ak'ōrepā māgá eperāarā omé araa papik'āri, apidaapa amaapidaik'araa bīda aji.

¹⁰ Ai t'ēepai teeda p'anadak'āri, Jesús ome ni-papataarāpa pedee p'aneejida fariseorāpa iidi-dap'edaade. ¹¹ Jesupa jaraji:

—Eperāpa chi wēra amaat'aaru pīrā, awaraa wēra ataik'araa bī. Māga ooru pīrā, p'ek'au oomaa

bí Tachi Ak'õre k'ĩrapite mäik'aapa chi wëra k'ĩrapite, Tachi Ak'õre Úraa p'ãdade jara bairã wëra iru bak'ãri, awaraa ome k'ãik'araa bí. ¹² Ichiaba wërapa chi imik'ira amaat'aaru pírã, awaraa imik'ira ataik'araa bí. Mäga ooru pírã, auk'a p'ek'au oomaa bí Tachi Ak'õre k'ĩrapite.

*Jesupa warrarã bendiciada
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

¹³ Warrarã aneejida Jesumaa iru jua bimerã ãra ũri. Mamïda Jesús k'õp'ãyoorãpa ma warrarã aneedap'edaarã iñtajida. ¹⁴ Jesupa mäga unuk'ãri, t'ãri ãriidachi chi k'õp'ãyoorã ome. Mäpai mägaji:

—iñtrianáati! Ichiak'au mîmaa warrarã chepítí, Tachi Ak'õrepa ãra jíak'aarã biit'ee perã ichi jua ek'ari ichideerã p'aneedamerã. ¹⁵ Miá wääarata jararu. Warra chak'eerãpa waawee-ee ijäapata t'ãri o-ña Tachi Ak'õrede. Auk'a tachi chonaarãpa pida ijäadaipia bí p'aneedait'ee Tachi Ak'õre jua ek'ari ichideerã ome.

¹⁶ Warra chak'eerã jira atap'eda, ichi jua ãra ũri bí wäpachi mäik'aapa bendicia wäpachi.

*Eperã p'arat'ara bí Jesús ome pedeeda
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

¹⁷ Jesús wäit'ee arude, eperã p'ira chep'eda, iru k'ĩrapite bedabaidachi mäik'aapa mägaji:

—Tachi Jarateepari t'ãri pia, ¿k'ãata miá ooipia bima aji, it'aa wäit'ee?

¹⁸ Jesupa p'anauji:

—¿Sãap'eda mîmaa t'ãri pia bida a bima? aji. T'ãri pia apaita bí; mägí Tachi Ak'õre. ¹⁹ Pia k'awa bí Tachi Ak'õrepa Moisemaa Úraa p'ãpida:

'Eperā peenáaji; miak'āi bī pirā, awaraarā ome k'āináaji; nechianáaji; seewa jaranáaji chīara k'achiade baaipiit'ee; ichiaba chīara k'ūranáaji; pichi ak'ōre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparíiji māik'aapa āra pedee ūriparíiji.'

(Ex 20.12-16)

20 Māpai ma eperāpa maaji:

—Tachi Jarateepari, miā ma jōma ooparida aji, k'ūtrāa weda.

21 Jesupa irumaa k'inia ak'iji māik'aapa māgaji:

—Ne-inaa aba waide oo-e bī. Pichi net'aa jōmaweda netok'oonáji māik'aapa chupiria beerāmaa ma p'arat'a tēeji. Māga ooru pirā, ne-inaa pipiara iru bait'ee Tachi Ak'ōre eujāde. Māga oop'eda, mi ome nipa chéji.

22 Ma eperāpa māga ūrik'āri, k'īsia paraadachi māik'aapa k'īra pia-ee wāji, p'arat'a audú k'inia bada perā.

23 Jesupa ichi ik'aawa p'anadap'edaarāmaa ak'ip'eda, māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—¡Chaaree bait'ee p'arat'ara beerā p'aneedait'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome!

24 Jesús k'ōp'āyoorā ak'ītrua para beeji māga ūridak'āri. Māpai waya Jesupa maaji:

—Aai, warrarā, ¡chaaree bī p'arat'ara bī beeit'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome!

25 Chaareera bīda aji, p'arat'ara bī beeit'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari, camello aguja taude wāyaa k'āyaara.

26 Chi k'ōp'āyoorāpa māga ūridak'āri, waapiara p'era pik'a para beeji māik'aapa āchi pitapai iidi para beeji:

—Māgara, ¿k'aita p'oyaa it'aa wāyama? ajida.

27 Jesupa ãchimaa ak'iji mäik'aapa p'anauji:

—Eperãarãpa p'oyaa ooda-e, audú chaaree bairã. Mamïda Tachi Ak'õre-it'ee ne-inaa chaaree wêeda aji.

28 Mäpai Pedropo mägaji:

—Tai net'aa jõmaweda atabëijida pi ome nipapataadait'ee.

29 Jesupa maaji:

—Mia wãarata jararu. Parãpa atabëijida pãchi te, ïpema, ïpewëra, nawe, ak'ore, warrarã mäik'aapa eujã, mi k'aurepa mäik'aapa mia pedee pia jaratee bi k'aurepa. **30** Mamïda net'aa atabëidap'edaarãpa ma k'âyaara na p'ek'au eujâde p'anî misa, na ne-inaa atada cien audú atadait'ee: te, ïpemaarã, ïpewëraarã, naweerã, warrarã mäik'aapa eujã, chñiarapa ãra miapi iru p'anî jida mi k'aurepa. Ma awara piuk'ari, ichita chok'ai bapariit'ee Tachi Ak'õre ome. **31** Mamïda ïrapema waibïara p'aniirä eperãarã k'ïrapite, ek'ariara p'anadait'ee Tachi Ak'õre k'ïrapite. Jõdee ek'ariara p'aniirä eperãarã k'ïrapite waibïara p'anadait'ee Tachi Ak'õre k'ïrapite.

Jesupa jarada õpee jarada ichi peedait'ee

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

32 Ai t'ëepai Jesús apemaarã naa wãji Jerusalendee. Chi k'õp'äyoorã p'era pik'a iru t'ëe wãjida. Awaraarã ichiaba iru t'ëe waaweede wãjida. Mäpai Jesupa waya chi k'õp'äyoorã doce awara ãi t'í p'e ataji mäik'aapa nepiriji ichi p'asait'ee bi:

33 —Tachi wäruta Jerusalendee. Mama mi, chi Eperä Ak'õre Truadepema, jita atadait'ee mäik'aapa ateedadait'ee p'aareerã poroorãmaa

mäik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāmaa. Āchia iididait'ee k'īra tewaraarāmaa mi peet'aadamerā. ³⁴ Mi oo iru p'anadait'ee; k'īramaa idudait'ee; soopa wīdait'ee mäik'aapa peet'aadait'ee. Mamīda ewari ūpeemaa mi waya chok'ai p'irabaiit'eeda aji.

*Santiago Juan ome chupiria iididap'edaa
(Mt 20.20-28)*

³⁵ Zebedeo warrarā, Santiago mäik'aapa Juan, Jesús k'ait'a chejida mäik'aapa māgajida:

—Tachi Jarateepari, taipa ne-inaa audú k'inia p'ani. Mapa chupiria iidi p'ani māga oomerā.

³⁶ Irua iidiji:

—¿K'āata k'inia p'anima aji, mia oomerā parā ome?

³⁷ Māgajida:

—Pi truade jōmaarā poro waibia pak'āri, tai auk'a poro waibiarā pi ek'ari p'anee k'inia p'ani; aba su-ak'i beezi pi juaraare, apema pi juabi eere.

³⁸ Māpai Jesupa p'anauji:

—Parāpa wāara k'awada-e p'ani k'āata iidi p'ani. ¿Parāpa ne-inaa k'achia choodaik'ā aji, mia chooit'ee bik'a? Maap'eda ¿parā piu k'iniadaik'ā aji, mi piut'ee bik'a?

³⁹ Āchia p'anaujida:

—¡P'oyaadaipi!

Jesupa maaji:

—Parāpa ne-inaa k'achia choodait'eeda aji, mia chooit'ee bik'a. Ma awara piudait'ee mi piut'ee bik'a. ⁴⁰ Mamīda mia p'oyaa jara-e k'airāta mi juaraare wa juabi eere su-ak'i p'aneedait'ee. Tachi Ak'ōrepapai māga jarai.

41 Apemaarā diez k'ōp'āyoorāpa ūridak'āri Santiago Juan ome iididap'edaa, k'īraudachida āchi ome.

42 Mapa Jesupa t'i p'e ataji māik'aapa maaji:

—Parāpa k'awa p'aní ijāadak'aa beerā poro waibiarāpa āchia oo k'iniata oopipata eperāarāmaa. Waaweeapa āchi jua ek'ari p'aniirāpa oopata āchia jara p'anik'a. **43** Mamīda parāpa oodaik'araa bī ma poro waibiarāpa oopatak'a. Ma k'āyaara ijāapataarā t'āide chi waibiara pa k'inia bīpa apemaarā chupīria k'awaaipia bī māik'aapa k'aripaipia bī. **44** Pia jarait'eera, parādepema aba poro waibia pa k'inia bī pīrā, awaraarā k'aripaipia bī, esclavopa chipari k'aripaparik'a. **45** Mi, chi Eperā Ak'ore Truadepema mīda, na p'ek'au eujāde che-e paji eperāarāpa mi jīia iadamerā. Jīp'a cheji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Piut'ee eperāarā chok'ara uchiadamerā p'ek'au k'achia jua ek'ariipa.

*Jesupa tau p'āriu bada Bartimeo jipada
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

46 Jesús wāyaa wāk'āri Jericó p'uurude chi k'ōp'āyoorā ome, eperāarā chok'ara auk'a chejida āra ome. Ma p'uurudeepa uchia wādade, o bi ik'aawa eperā tau p'āriu bī su-ak'i baji p'arat'a iidimaa. Ma eperā t'iijarapachida Bartimeo. Māgí Timeo warra paji. **47** Ūrik'āri Jesús Nazaretdepema ichi ik'aawa wāyaa wā, ma tau p'āriu bīpa golpe biamaa beeji:

—¡Jesús! ¡Rey David Warra, mi chupīria k'awáaji!

48 Ma ode p'anadap'edaarāpa itriat'aapachida k'īup'ee beemerā. Mamīda waapiara biapachi:

—¡Rey David Warra, mi chupīria k'awáaji!

49 Māpai Jesús ak'inī beeji māik'aapa māgaji:

—Tī atanáti.

Māpai tī atanajida tau p'āriu bi:

—Isapai, p'irabáiji. Pi tī bīpi. ¡Waaweenáaji!

50 Māpai chi poroba ãyaa bat'at'aap'eda, p'inajīti bainī beeji māik'aapa Jesumaa cheji. **51** Māpai Jesupa iidiji:

—¿K'āata k'inia bīma aji, mīa oomerā pi ome?

Tau p'āriu bīpa p'anauji:

—Jesús, Tachi Waibīa, michi taupa pia unu k'inia bīda aji.

52 Jesupa māgaji:

—Jipajipi mīde ijāada perā. Wāipia bīda aji.

Aweda tau p'āriu badapa pia unuji māik'aapa Jesús t'ee wāji ode.

11

Jesús Jerusalén p'uuruude

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Jesús Jerusalén p'uuru k'ait'a wāk'āri, Olivo Ee k'īrapite panaji chi k'ōp'āyoorā ome. Mama p'ani Betfagé māik'aapa Betania p'uuru. Jesupa chi k'ōp'āyoorā omé naa pēik'āri, māgaji:

2 —Wāti ara bi p'uuru tachi k'īrapite bīmaa. Ará panadak'āri, ununadait'ee burro jí bainī bi, waide apida batauda-e p'ani iru īri. Īra atáti māik'aapa anéeti. **3** Apidaapa iidiruta pirā, k'āare-it'ee ēramaan p'ani, jaráti: “Tachi Waibiapa arak'atia atee k'inia bi. Waya tee chedait'eepi.”

4 Chi k'ōp'āyoorā wādak'āri, ununajida burro jí bainī bi o bi ik'aawa te ãuk'idaa. Māpai īra atajida.

5 Mamīda arii p'anadap'edaarāpa iidijida:

—¿K'āata oomaa p'anima parāpa? ¿K'āare-it'ee
ēra ataruta jā burro?

⁶ Māpai Jesupa jaradak'a p'anaudak'āri,
ichiak'au pēijida.

⁷ Burro ateedap'eda Jesumaa, āchi ūripema p'aru
jīpatap'edaa ata bijida aī ūri māik'aapa Jesús batauji.

⁸ Jesús māgá wāyaa wāk'āri, chok'araarāpa āchi
p'aru t'ō jēra bijida o jāde Jesús k'īrapite; ichi-
aba ūk'uruurāpa t'ō jēra bijida k'iru t'iap'edap'edaa,
āchi rey pai jīak'aapa. ⁹ Jesús naa wādap'edaarāpa
māik'aapa t'ee che wādap'edaarāpa o-ña biapachida:

—‘Hosana! ¡K'īra wāree! ¡Tachi Ak'ōrepa pia
ak'i bapari ichia pēida ichi pari nipamerā
na eujāde! ¡K'īra wāree Ak'ōre eujāde, Tachi
K'aripapari cheru perā!’ (*Sal 118.25-26*)

¹⁰ ¡Tachi Ak'ōrepa pia ak'i bapariit'ee ichia rey
pēida! ¡David tachi rey padak'a waya rey iru
p'anadait'ee! Tachi Ak'ōrepa nāgí auk'a pia
ak'i bapariit'ee. ¡Hosana! ¡K'īra wāree Ak'ōre
eujāde, Tachi K'aripapari cheru perā!

¹¹ Jesús Jerusalende pachek'āri, wāji Ak'ōre te
waibiadée. Aide eperāarāpa oo para bī unup'eda,
waya wāji Betania p'uurudee chi k'ōp'āyoorā ome,
k'ewara bada perā.

Jesupa higuera bīrimaa ijīati pedeeda
(Mt 21.18-19)

¹² Ai norema, Betania p'uurudeepa
uchiadak'āri, Jesús jarrapisia nībeeji. ¹³ T'īmīpa
unuji higuera bīrī bainī bī k'iru paraa. Māpai araa
ak'inaji chau bī jīak'aapa. Mamīda chau-ee bajī.
Chi k'iru aupaita unuji, chaujara-e pada perā.

¹⁴ Māpai ma higuera bīrimaa māgaji:

—¡Pi waa chauk'aa pait'eeda! aji.
Chi k'õp'ãyoorãpa irua jarada ūrijida.

Jesupa ne-inaa netopataarã jërek'ooda Ak'õre te waibiadeepa

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Ai norema waya Jerusalende pachedak'ari, Jesús Ak'õre te waibiade t'ũiji mäik'aapa net'aa netopataarã taawaa jërek'ooji. P'arat'a tau t'erabaipataarã mesa sña bat'ak'oo wãji, paloma netopataarã banco paara. ¹⁶ Ak'õre te waibiadee wãyaapik'aa paji net'aa ateerutaarã. ¹⁷ Mäpai jarateemaa beeji:

—Tachi Ak'õre Úraa p'ã jëra bide jara bi:
'Mi te it'aa t'ipata teda apataadait'ee, jõma na eujädepemaarã-it'ee.' (Is 56.7)
'Mamõda parãpa nechiapataarã ték'ata oo iru p'ani.'

(Jer 7.11)

¹⁸ Mäga ūridak'ari, p'aareerã poroorã Moisepa p'äda jarateepataarã ome k'isia p'aneejida Jesús peepit'aadait'ee. Iru waawee p'anajida, eperãarãpa ak'itrua para bada perã irua jaratee bi k'aurepa. ¹⁹ K'ewaraa Jesús chi k'õp'ãyoorã ome uchiajida p'uurudeepa.

Higuera biiri p'oodarida
(Mt 21.20-22)

²⁰ Ai norema tap'eda waya Jesús chi k'õp'ãyoorã ome wãyaajida higuera biiri badamäi. Unujida chi k'arra jõmaweda p'oo ak'inõ bi. ²¹ Mäpai Pedropa k'irãpaji Jesupa jarada mäik'aapa jaraji Jesumaa:

—¡Tachi Jarateepari, ak'iji! Piä higuera biirimaa ijíati pedeeda p'oodachida aji.

22 Jesupa p'anauji:

—Ijāapatáati Tachi Ak'õrede. **23** Mía wāarata jararu. Eperā wāara Tachi Ak'õrede ijāa bī pírā, iidiopia bī ne-inaa oomerā, ichi t'āridepai k'isia-ee: “¿Ooik'ā wa oo-e pai?” Māgá Tachi Ak'õrepa irua jaradak'a ooit'ee. Jararu pirā eemaa: “Jāmāik'aapa āyaa wāji māik'aapa p'usa jāde baaináji,” Tachi Ak'õrepa māga ooit'ee. **24** Māgá it'aa iigidak'āri, naapiara ijāati Tachi Ak'õrepa ooru parāpa k'iniata, pāchi t'āri auk'a p'anī perā iru ome. Māgá p'anadairā irua ooit'ee parāpa it'aa iigidap'edaa. **25** Parā it'aa t'īdak'āri, k'isianáati apemapa k'achia ooda parāmaa. It'aa t'īdai naaweda, iru chupiria k'awáati māik'aapa perdonáati irua k'achia ooda. Māga ooruta pírā, Tachi Ak'õre it'ari bīpa perdonaat'ee parāpa p'ek'au k'achia oopata. **26** [Mamīda awaraarāpa k'achia oodap'edaa parāmaa perdonaa-e pírā, māgara Tachi Ak'õrepa ichiaba perdonaa-e parāpa ne-inaa k'achia oopata.]

*Tachi Ak'õrepa Jesús pēida
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)*

27 Ma t'ēepai waya chejida Jerusalendee. Jesús Tachi Ak'õre te waibiade ni misa, irumaa chejida p'aareerā poroorā, Moisepa p'āda jarateepataarā māik'aapa judiorā poro waibiarā. **28** Iidijida:

—¿Tachi Ak'õrepa tai bīji-ek'ā ichi te waibia ak'īdamerā? ¿K'aipa pīmaa nāga oopi bīma? ajida.

29-30 Jesupa p'anauji:

—Mía pida parāmaa iidiit'ee: ¿K'aipa pēijima aji, Juan Bautistapa poro choo chemerā; Tachi Ak'õrepa maa-e pírā eperāarāpa? P'anauruta pírā,

mia pida ichiaba jarait'ee k'ai juapa mia nāgí ne-inaa oo bi. P'anaudapáde aji.

³¹ Māpai āchi pitapai pedee para beeji:

—Tachi Ak'ōrepa pēidada aruta pīrā, irua iidiit'ee: “Māgara, ¿sāap'eda Juan ūraa ijāada-e pajima?” Mapa māga p'oyaa jarada-e. ³² Ma awara ¿tachia sāga jaradaima eperāarāpa Juan pēidap'edaa? Māga jararuta pīrā eperāarā k'raudaridait'ee tachi ome.

Āchia waawee p'anapachida k'awa p'anadap'edaa perā jōmaarāpa ijāa p'anapachida Juan Tachi Ak'ōre pedee jarapari paji. ³³ Mapa p'anaujida:

—K'awada-e p'anida ajida, k'aipa Juan pēiji.

Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara mia pida jara-edo aji, k'aipa mīmaa nāga oopi bi.

12

*Mimiapataarā k'achia beerāde nepirida
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)*

¹ Jesupa nepirimaa beeji āchimaa:

—Eperāpa uva eujā uuji māik'aapa t'iak'auk'ooji. Ichiaba bōgo māudee ooji uva piart'idait'ee. Ma awara te it'ia ooji ma ūriipa ak'idait'ee. Māga oop'eda, ne-uu eujā ak'ipataarā jiriji mimiadamerā ichi-it'ee. Maap'eda awara ãyaa wāji. ² T'ēepai uva oropata ewari pak'āri, ma eujā chiparipa ichi mimiapari pēiji mimiapataarāmaa iidinamerā ichi eere bee bi chauda tee pēidamerā. ³ Mamīda āchia iru jita atadak'āri, sīk'oojida maap'eda juu arajāa pēit'aajida chiparimaa.

4 Māpai chi eujā chiparipa waya awaraa mimiapari pēiji. Mamīda māgí poro k'ōop'et'aajida māik'aapa waajarak'oojida. **5** Pēiji awaraa mimiapari; māgí peet'aajida. Māpai awaraarā chok'ara pēiji. Māgīrādepema ūk'uru wīk'oojida, apemaarā peek'oojida.

6 'Mamīda at'āri ichi ome iru baji ichi warra k'inia iru bada. K'īsiaji: "Mī mimiapataarā ome k'achia oojida. Mamīda acha bī mī warra perā, waaweedait'ee. Mapa mīa iru pēiit'ee." **7** Tīmī weda iru warra unudak'āri, ma mimiapataarā pedee para beeji: "Jāgīpa ichi ak'ōre net'aa jōmaweda atait'ee chi ak'ōre piuk'āri. Peet'aadáma ajida, tachi eujā chiparik'a p'aneedait'ee."

8 Māpai iru pachek'āri, jita atajida māik'aapa peet'aajida. Maap'eda chi k'ap'ia ma uva eujādeepa bat'at'aanajida. Māgapai paji.

9 Mamīda, ma nepiri aupak'āri, iidiiji:

—jK'īsīati! ¿K'āata ooit'ee chiparipa? Mīa jarait'ee. Wāk'āri, ma eujā ak'ipataarā peek'oonait'ee māik'aapa awaraa mimiapataarā jīrinait'ee chi ne-uu eujā ak'ipataadamerā.

10 ¿Parāpa Ak'ōre Ūraa p'āda leeda-e p'anik'ā?
Te oopataarāpa māu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi. **11** Tachi Ak'ōrepā māga ooji, tachia unudamerā māik'aapa ak'ītrua para beemerā.' *(Sal 118.22-23)*

Māgara k'īsiadapáde aji, pia k'awaadait'ee mīa jarateeda.

12 Māpai judiorā poroorāpa Jesús jita atapidait'ee paji, k'awadap'edaa perā irua āchideta pedee baji. Mamīda eperāarā chok'ara paraaji Jesús eere. Ma

k'aurepa waawee p'anajida jitapidait'ee. Mapa ichiak'au atabëijida; maap'eda wäjida.

*P'arat'a p'aapatap'edaa reymaa impuesto-it'ee
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

13 T'ëepai waya judiorã poroorãpa pëijida fariseorã mäik'aapa Rey Herodes eere p'anadap'edaarã Jesùs imiateedamerã mäik'aapa peepit'aadamerã.

14 Wäjida mäik'aapa iidijida:

—Tachi Jarateepari, taipa k'awa p'aní pia wäärata jarapari. Ma awara pariatus ijääk'aa awaraarã k'isiadeepa jara p'aní. Ichiaba pia auk'a jarateepari eperärã waibiarämaa mäik'aapa chi chupiria beerämaa. Pia jarateepari tachi p'anapataadamerã Ak'õrepa k'inia bïk'a. Maperä taipa iidi k'inia p'aní: ¿Pia bïk'ã tachia impuesto p'aadait'ee Cesarmaa? ¿P'aadaipia bïk'ã irua jara bïk'a wa p'aadaik'araa bi?

15 Mamïda Jesupa k'awaji ächia Tachi Ak'õrede ijääpatada apata mïda, wäara ijäädak'aa. Maperä mägaji:

—¿Sääp'eda mi k'ûra k'inia p'anima? aji. Denario p'arat'a tau anéeti mia ak'iit'ee.

16 Jesupa p'arat'a tau ak'ik'äri, iidiji:

—¿K'ai k'îrata nade bi, mäik'aapa k'ai tîta p'â bîma? aji.

P'anaujida:

—César k'îra mäik'aapa ichi tîta p'â bida ajida.

17 Mäpai Jesupa mägaji:

—Mägara téeti Cesarmaa irua net'aa iidipari, mäik'aapa téeti Tachi Ak'õremaa irua iidipari.

Iru pedee ûridak'äri, ak'itruwa para beeji.

*Iididap'edaa piudap'edaarā chok'ai
p'irabaipatade*
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Māpai saduceorā ūk'uru wājida Jesumaa ne-inaa iidide iru k'ūradait'ee. Mārāpa jarateepata piudap'edaarā chok'ai p'irabaidak'aa. Maperā iidijida:

¹⁹ —Tachi Jarateepari, Moisepa nāga p'ā bēiji tachi-it'ee: Eperā miak'āi bi warra wēe piuru pirā, chi īpemapa iru wēra ataipia bi māik'aapa ai ome warra ooipia bi chi īpema piuda k'ap'ia pari.
²⁰ Mapa ¿pia k'āata k'īsia bi nāgide? īpemaarā siete p'anajida. Chi naapema miak'āiji. Mamīda warra wēe piuji. ²¹ Māpai araarepema īpema miak'āiji ma p'ētrāa ome. Mamīda ichiaba warra wēe piuji. Ichiaba māga p'asaji chi araarepema īpemaarā ome. ²² Jōmaweda miak'āijida mīda ma wēra ome, warra ooda-e paji. Maap'eda ichiaba ma wēra piuji. ²³ Māpai wāara pirā piudap'edaarā chok'ai p'irabaipata, waya chok'ai p'anearuta ewate, ¿k'ai wēra pait'eema ajida, jōmaweda iru ome miak'āi p'anadap'edaa perā?

²⁴ Jesupa p'anauji:

—Ak'ore Ūraa pia k'awada-e p'anadairā, parāpa awara k'īsia iru p'ani. Ichiaba k'awada-e Tachi Ak'orepa ne-inaa jōmaweda oopari. ²⁵ Eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidak'āri, īmik'īraarā wēraarā ome waa miak'āida-e pait'ee. Angeleerā ichi truade p'anihrāk'api p'anadait'ee. ²⁶ Ma awara parāpa k'achia k'īsia p'anapata jaradak'āri piudap'edaarā chok'ai p'irabaidak'aa. ¿Waide parāpa Ak'ore Ūraade pia k'īsiada-e p'anik'ā?

Abraham, Isaac māik'aapa Jacob jai-idaajida mīda,
Tachi Ak'õrepa maaji Moisemaa pak'uru jep'eda
urua jira bideepa t'ipitauk'a:

'Mi pi chonaarā Ak'õre Waibia; Abraham, Isaac,
Jacob ijääadap'edaa Ak'õre Waibia.' *(Ex 3.6)*

27 Jara-e paji: "Mi ãra Ak'õre paji." Mapa Tachi
Ak'õredeerā jai-idaajida mīda, at'āri chok'ai p'anī.
¡Iru piu beerā Ak'õre-epi! Ma k'āyaara iru chok'ai
beerā Ak'õrepī. Maperā parāpa ne-inaa awaraata
k'īsia p'anī, Tachi Ak'õrepa jarada k'āyaara.

Tachi Ak'õre Ūraa waibiara bi
(Mt 22.34-40)

28 Māgá pedee jōni misa, cheji Moisepa p'āda
jarateepari. Āchi pedee ūrii beeji. Jesupa ape-
maarāpa iididap'edaa pia p'anauk'āri, māgí jara-
teeparipa iidiji:

—Tachi Ak'õre Ūraa jōmaweda p'ādadepeema,
¿chisāgita waibiara bima aji, apemaarā k'āyaara?

29 Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'õre Ūraa waibiara bide jara bi:

Ūrítí Israel pidaarā. Tachi Ak'õre Waibia apaita
bi. Tachi Ak'õre awara wē-e. **30** Tachi Ak'õre
Waibia wāara k'inia iru baparíiji pichi t'āripa
māik'aapa ne-inaa jōmaa k'āyaara iru k'inia
iru baparíiji. Ewari chaa k'īsíají t'āripa irude.
T'āri o-ña ooparíiji irua jara bik'a.' *(Dt 6.4-5)*

31 Araare jara bi:

'Awaraarā k'inia iru baparíiji pichi k'ap'ia k'inia
iru baparik'a.' *(Lv 19.18)*

Ak'õre Ūraa waibiara wē-edā aji, māgí omé jara
aupada k'āyaara.

32 Māpai Moisepa p'āda jarateeparipa māgaji:

—Pia bi, Jesús. Wāarapi pia jara bi:

'Tachi Ak'ore Waibia abapai bi. Awaraa wē-e iruk'a. ³³ Tachi Ak'ore wāara k'inia iru baipia bi t'āripa. Iru k'inia iru baipia bi ne-inaa jōma iru bi k'āyaara. Ewari chaa k'īsiaipia bi t'āripa irude māik'aapa irua jara bīk'a ooipia bi t'āri o-ña.' *(Dt 6.4-5)*

'Ichiaba awaraarā k'inia iru baparíji pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.' *(Lv 19.18)*

Māgata oodaipia bi awaraa ne-inaa oodai k'āyaara; net'atau bida altarde wa ne-animal peeda altarde paadai k'āyaara Ak'ore-it'ee.

³⁴ Māgá Moisepa p'āda jarateeparipa pia p'anauru ūrik'āri, Jesupa maaji:

—Pia Ak'ore Ūraade ewaa ijāa wāda aji, Ak'orepa k'inia bīk'a ichi jua ek'ari o-ña nipamerā iru ode.

Maadamāiipa waawee p'aneejida waa iididait'ee.

*Tachi K'aripapari waibiara bi Rey David k'āyaara
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)*

³⁵ Jesupa jarateemaa bide Ak'ore te waibia āuk'idaa, iidiji:

—¿K'āata jara k'inia p'aní Moisepa p'āda jarateepataarāpa jaradak'āri Mesías David éreerādeepa uchiait'ee? ¿David poro waibiara bi-ek'ā, iru éreerādeepa uchiait'ee bi k'āyaara? ³⁶ ¡Pia k'īsati! Tachi Ak'ore Jaurepa p'āpiji Rey David éreerādeepa uchiait'ee badade:

'Tachi Ak'orepa jaraji Tachi Waibiamaa: "Pi mi ome auk'a waibia bairā, su-ak'i beepáde aji, mi juaraare, mia pi k'īra unuamaa iru p'anapataarā p'oyaaru misa." ' *(Sal 110.1)*

37 Davidpa ichi ëreerãdeepa uchiait'ee bimaa t'ijaraji “Tachi Waibia”. ¿Mapa k'awada-ek'ã aji, Mesías waibiarã bi chonaarãwedapema Rey David k'äyaara?

Eperãarã chok'ara mama p'anadap'edaarãpa Jesús pedee ūridak'ãri, o-ïadachida.

Jesupa jarada k'irak'aupai Moisepa p'âda jara-teepataarãome

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

38 Jesupa jaratee bi misa, mägaji:

—K'irak'aupai p'anapataadai Moisepa p'âda jarateepataarãk'a. Ächi audua p'anadairã, p'aru teesoo jii awaa p'anapata mäik'aapa k'inia p'anapata jömaarãpa ächimaa saludaadamerã plaza bee chaa, tachi poro waibiarã ome oopatak'a. **39** Ichiaba su-ak'i p'aneepata su-ak'i beepari pipiara bide Tachi Ak'õre Üraa jarateepata tede mäik'aapa nek'odak'ãri, chi su-ak'i beepari pipiara bide su-ak'i p'aneepata. **40** Ma awara, p'ëtrãa chupiria beerã te jãri atapata mäik'aapa seewata taarã it'aa t'ipata eperãarã k'irapite. Tachi Ak'õre ewari waibia ewate ichia ächi audupiara miapiit'ee.

P'ëtrãa chupiria k'iriipa p'arat'a tau teeda Tachi Ak'õremaa

(Lc 21.1-4)

41 Ewari aba Jesús su-ak'i baji primisia p'arat'a p'epata k'ait'a, ak'imaan eperãarãpa eda ata bidak'ãri. P'arat'ara beerãpa waibia ata bi chepachida. **42** Mäga nide p'ëtrãa chupiria k'iri pacheji. Ata bi cheji p'arat'a tau omé cobredee.

Māgi p'arat'a tau mak'iara ̄pia-e paji. ⁴³ Māga unuk'āri, Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa maaji:

—Mia wāarata jararu. Tachi Ak'ore k'īrapite na p'ētrāapa primisia waibiarā teejida aji, apemaarā k'āyaara. ⁴⁴ Jōmaarāpa tee p'anī āchi p'arat'a waibia iru p'anadap'edaadepema beeda. Jōdee na p'ētrāa, chupiria k'iri mīda, ichia iru k'erada jōmaweda teeji Tachi Ak'oremaa. Teejida aji, chi p'arat'a iru bada paara chik'o netoit'ee.

13

*Jesupajarada Tachi Ak'ore te waibia t'eedariit'ee
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Jesús uchiak'āri Tachi Ak'ore te waibiaadeepa chi k'ōp'āyoorā ome, abaapa maaji:

—Tachi Jarateepari, ak'iji, acha bi māu ta-pia p'anī māik'aapa Tachi Ak'ore te waibia pi-ia oo k'obi!

² Jesupa maaji:

—Wāara, acha p'anī te pi-ia p'anī. Mamīda ewari cherude māu apida bee-e pait'ee awaraa māu ūri. Na jōmaweda t'eek'oo chedait'ee.

Na p'ek'au eujā jōi naaweda, eperāarā miadait'ee

(Mt 24.3-14; Lc 17.22-24; 21.7-24)

³ T'ēepai wājida Olivo Eedee; Ak'ore te waibia k'īrapite beepari. Jesús ituaba su-ak'i beek'āri, Pedro, Santiago, Juan māik'aapa Andrés iru k'ait'a wājida māik'aapa iidijida:

⁴ —¿Sāapai p'asait'ee pia jarada Ak'ore te waibiaade? ¿Sāga taipa k'awadayama ajida, ma ewari k'ait'a pak'āri p'asait'ee pia jaradak'a?

5 Jesupa p'anauji:

—Tauk'a nipapatáati apidaamaa k'ūrapiamaapa.

6 Mi jīak'a chok'ara chedait'ee. Seewata jaradait'ee: "Mita Ak'õre Warra, Tachi Ak'õrepa pëida." Māga jara p'anipa eperäärä chok'ara k'ūradait'ee.

7 'Paräpa ūridak'āri nama māik'aapa awara āi jura chōo jōni, p'eranáati. Ichita māga p'asait'ee. Mamīda at'āri na p'ek'au eujā jō-e pait'ee. **8** Aī naaweda eperäärä awaraarä ome chōodait'ee. Jarra oodait'ee māik'aapa awērachai wāyaapariit'ee eujā awara-awaraade. Mamīda māga p'asak'āri, ewaapi na p'ek'au eujādepemaarä miamaa p'aneedait'ee.

9 'Tauk'a nipapatáati! Mi k'īraunuamaa iru p'anapataaräpa parä atapidait'ee judiorä poroorämaa, mide ijääpata k'aurepa. P'ua oodait'ee Ak'õre Ūraa jarateepata tede. Ateedait'ee āchi poro waibiarämaa māik'aapa āchi reyrämaa. Māirä k'īrapite paräpa jaradai Tachi Ak'õrepa ooda parä-it'ee mi k'ap'ia pari. **10** Mamīda na eujā jōi naaweda, Ak'õrepa ooda eperäärä k'aripait'ee ichita nepiridait'ee eperäärämaa awara āi t'īmī na eujäde. **11** Mi k'īraunuamaa iru p'anapataaräpa parä charraarä k'īrapite ateedak'āri, k'īsianáati k'āata jaradai. Maapai jarapatáati Ak'õrepa jarapi bīk'a. Ak'õre Jaurepata k'awapipariit'ee k'āata jaradai.

12 'Maapai ūpemaaräpa peepidait'ee āchi ūpemaarä. Ak'õreeräpa peepidait'ee āchi warrarä. Ichiaba warrarä k'īraudaridait'ee āchi ak'õreerä ome peepirutamaa. **13** Jōmaaräpa parä k'īraunuamaa iru p'anapataadait'ee mide ijääpata

k'aurepa. Mam̄da Tachi Ak'õrepa k'aripait'ee atuanaadamerā k̄ira j̄ip'a nipapataarā Ak'õre ode jai-idaarutamaa.

*Ak'õre ewari waibia ewate jarada
(Mt 24.15-28; Lc 21.20-24)*

¹⁴ —Ewari cherude abaapa ne-inaa audú k'achia ooit'ee Tachi Ak'õre te waibia edupiara b̄i cuartode ichi baik'araa bim̄ai. Mägí Tachi Ak'õrepa yiaraa iru bapari, k̄iraunuamaa iru bairā. Mäga unudak'āri, Judea eujāde p'aniiirā p'ira mirudaipia b̄i ee nok'odee. (Acha b̄i pedee p'āda leerupa pia k'awaipia b̄i, miapiamaapa.) ¹⁵ Maapai eperā ichi terrazade b̄i pirā, teedaa t̄iuk'araa b̄i ichi ne-inaa p'e atade. ¹⁶ Eperā ne-uu k̄āide ni pirā, teedaa cheik'araa b̄i ichi p'aru atade pida. Aramata wāipia b̄i. ¹⁷ ¡Aai, maapai chupiria jōneedait'ee wēraarā biak'oo bee maa-e pirā warra chak'eerā jude iru bee! ¹⁸ Mäga wāyaai naaweda, chupiria iidit̄i Tachi Ak'õremaa ma ewari p'asapinaamerā k'oijara n̄ibide. ¹⁹ Mägí ewate jōmaarāta chupiria mia jōnadait'ee. Ak'õrepa na eujā oodak'āriipa mäga ook'aa paji, ma awara t̄eepai waa mäga oo-e pait'ee. ²⁰ Mam̄da Tachi Ak'õrepa k̄isait'ee: “Mia eperārā taarā miapi-e pait'ee.” Mäga pada paara, eperā apida bee-e pak'aji. Ak'õrepa audú chaaree miapi-e pait'ee ichia jirit'eradaarā k'inia p'e iru bapari perā.

²¹ 'Maapai apidaapa parāmaa jararuta pirā: “¡Pichá, ak'ítí! ¡Nama b̄i Cristo, Tachi Ak'õrepa pēida!” maa-e pirā jararuta pirā: “¡Ara bita Cristo!” ijāanáati. ²² Mi j̄iak'aarā mäik'aapa Tachi Ak'õre pedee jarapataarā j̄iak'aarā chok'ara

chedait'ee. Mamīda māirāpa jara p'anī ijāanáati, jīp'a seewa-idaa bee perā. Ne-inaa k'īra t'ādoo eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa oo p'anipa eperāarā k'ūradait'ee, perá Tachi Ak'ōrepa jīrit'eradaarā k'ūrarutamaa.

²³ Jesupa ichi ome nipapataarāmaa waya maaji: —;Tauk'a p'anapatáati! Mia māga jaraji parāpa k'awaadamerā māga p'asai naaweda.

*Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri
(Mt 24.29-31; Lc 21.25-28)*

²⁴ —Ichiaba maapai mia p'anadap'eda,
'Ak'ōrejīru p'āriudariit'ee; atane waa īdaa-e pait'ee
²⁵ māik'aapa lucero baaik'oodaridait'ee
pajādeepa. Tachi Ak'ōrepa pajā wērepiit'ee.
(Is 13.10)

²⁶ 'Māpai eperāarāpa unudait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jōmaarā k'āyaara waibiara bi, k'īra wāree cheru jīararade. ²⁷ Pēiit'ee mi angeleerā Ak'ōre truadeepa mia jīrit'eradaarā chip'e atadamerā, jōmaweda āchi p'anapatamāipi. T'īmí bee jida na p'ek'au eujāde, p'e atanadait'ee.

*Higuera de jarateeda
(Mt 24.32-35; Lc 21.29-33)*

²⁸ —Kīsīatī higuera bīrīde. Higuera k'iru t'u-k'ua uchia nībeek'āri māik'aapa ewaa t'ono nībeek'āri, k'awaapata eujā wāsia wā. ²⁹ Māga pik'a mia et'ewa jaradak'a unudak'āri, k'awa p'anī taarā-e mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema cheru. ³⁰ Mia wāarata jararu. Frapemaarā piudai naaweda, ma ne-inaa jōmaweda p'asait'ee. ³¹ Ewari

cherude pajā na p'ek'au eujā ome jōdait'ee.
Mamīda ichita p'asait'ee mia pedee jaradak'a.

*K'awada-e sāapai pait'ee Ak'õre ewari waibia
ewate*
(Mt 24.36-44; Lc 17.26-30)

³² —Eperā apidaapa k'awada-e p'anī Eperā Ak'õre Truadepema cheit'ee ewate, chi hora jida. It'aripema angeleerāpa pida k'awada-e p'anī; mia ichiaba k'awa-e, Tachi Ak'õre Warra mīda. Mi Ak'õrepapaita k'awa bī.

³³ 'Maperā tauk'a p'anapatáati, parāpa k'awada-e p'anadairā sāapai mi waya na eujādee cheit'ee.

Mimiapari pia
(Mt 24.45-51; Lc 12.41-48)

³⁴ —Oopatáati te chiparipa oodak'a. Māgi tedeepa awara āyaa wāi naaweda, ichi mimiapataarāmaa jara bēiji te pia ak'idamerā. Āchi chaachaa mimia teeji māik'aapa chi te t'ūputa ak'iparimaa ūraaji tauk'a bamerā. ³⁵ Chi mimiapataarāpa k'awada-e sāapaita chi te chipari waya cheit'ee ichi temaa. Māga pik'a bī parā ome. Tauk'a p'anapatáati k'awada-e p'anadairā sāapai pāchi Chipari Waibia waya cheit'ee. Chei p'āriupodopa, esapite, et'erre k'arik'āri, maa-e pirā tap'edapodopa. ¡Parāpa k'awada-epi! ³⁶ Tachi Ak'õre mimiapataarā, k'īrak'aupai k'awada-e p'anadairā pariatus mimia p'anī pirā, k'īra nejasia p'anadait'ee Tachi Chipari Waibia chek'āri. ³⁷ Mia parāmaa ūraada, auk'a jōmaarāmaa jararu: ¡Tauk'a p'anapatáati!

14

*Jesús jita atadait'ee pedeeteedap'edaa
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ K'āima omé falta baji Pascua fiesta pait'ee. Māgí fiestade pan levadura wée k'opata. P'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateepataarā ome jiripachida sāga Jesús k'ūrat'aadait'ee. Māgá jita atadait'ee paji māik'aapa peepit'aadait'ee paji. ² Mamīda ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa maapachida:

—Fiestade ooda-edá ajida, eperāarā k'īrau para beepiamapa tachi ome.

*Mariapa Jesús poro īri k'era weeda
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)*

³ Jesús Betania p'uurude bak'āri, Simón, chi leprapa k'ayaa bada apatap'edaa tede baji. Jesús su-ak'i beep'eda, nek'omaa baji. Māga nide wēra pacheji. Ateeji chok'o chak'ek'a māu pi-ia alabastrodee ooda. Māgí ipuru baji k'era īpia nardodee oodapa. Chok'o t'ap'a ewa ataji māik'aapa weeji Jesús poro īri. ⁴ Ūk'uru arii p'anadap'edaarā k'īraudachida māik'aapa pedee para beeji āchi pitapai:

—¿Sāap'eda jā k'era ichi k'inia weejima? ajida.

⁵ Jā wērapa netot'aada paara, trescientos denarios iru bak'aji chupiria beerā k'aripait'ee.

Mapa ma wēra itriapachida. ⁶ Mamīda Jesupa māgaji āchimaa:

—Ita-aria bíti; ¿K'āare-it'ee ik'achia jara jōníma? Irua ooda pia bipi. ⁷ Chupiria beerā nama p'anapata parā t'āide ewari chaa. Āchi k'aripa

k'inia p'aní pirā, chupiria k'awaadai māik'aapa āchimaa ne-inaa pia oodai. Mamīda mi parā ome ichita ba-e pait'ee. Na ewari parāpa waa mi unude-e pait'ee. ⁸ Na wērapa ooji ichia p'oyaarutapai mi-it'ee; mi p'urut'aaji k'erapa mi k'ap'ia iadai naaweda. ⁹ Mīa wāarata jararu. Mīa ooda eperārā k'aripait'ee, māga jarateepata chaa na p'ek'au eujāde, ichiaba nepiripataadait'ee na wērapa ooda mi-it'ee. Māgá iru ichita k'irāpadait'eeda aji.

*Judapa Jesús traicionaada
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)*

¹⁰ Judas Iscariote, Jesús k'ōp'āyoorā docedepema aba, wāji p'aareerā poroorāmaa. Jaraji ichia āchi k'aripait'ee Jesús jitadamerā. ¹¹ Māga ūridak'āri, o-īadachida māik'aapa pedeejida p'arat'a teedait'ee Judamaa. Māpai Judapa jirimaa beeji sāga Jesús āchimaa jitapiit'ee.

*Pascua fiestadepema chik'o k'odap'edaa
(Mt 26.17-30; Lc 22.7-18; Jn 13.1-2, 21-30)*

¹² Perá Pascua fiesta ewari pait'ee baji. Ma fiestade oveja chak'e peepata māik'aapa pan levadura wēe k'opata. Fiesta pai naaweda Jesús k'ōp'āyoorāpa iidijida irumaa:

—¿Sāma k'oit'ee Pascua fiesta ewatepema chik'o tai ome? Mama taipa ne-inaa oodait'ee nek'odai naaweda.

¹³ Māpai Jesupa pēiji chi k'ōp'āyoorā omé:
—Wāti p'uurudee. Mama ununadait'ee eperāpania chok'ode ateero. T'ēe wāti. ¹⁴ Teedaa wāk'āri, chi te chiparimaa jaráti: “Tachi Jara-teparipa iidi pēiji: ‘¿Chisāgí cuartode Pascua chik'o k'oit'ee michi k'ōp'āyoorā ome?’ ” ¹⁵ Irua

ak'ipiit'ee it'ipema pisode cuarto waibia pia oo bi.
Mama ne-inaa jõma óoti tachi nek'odait'ee.

¹⁶ Chi k'õp'ãyoorã wãjida p'uurudee. Jõmaweda ununajida Jesupa jaradak'a mäik'aapa mama ne-inaa jõma oojida Pascua chik'o k'odait'ee.

¹⁷ P'ãriupodopa Jesús pacheji chi k'õp'ãyoorã doce ome. ¹⁸ Mesade nek'omaa p'anide, Jesupa mägaji:

—Mia wãarata jararu. Mia k'awa bi parãdepema abaapa mi traicionaait'ee. Iru mi ome nama nek'omaa bi.

¹⁹ Mäpai chi k'õp'ãyoorã k'ira pia-ee para beeji mäik'aapa aba-abaa iidijida Jesumaa:

—¿Mik'ã? apachida.

²⁰ Mäpai Jesupa p'anauji:

—Parã docedepema aba mi ome auk'a p'arat'ude pan sã atarupata mi traicionaait'ee.

²¹ Mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, ichita piut'ee Tachi Ak'õre Úraa p'ãdade jara bik'a. Mamida, jaai, Tachi Ak'õrepa k'achiadee pëiit'ee chi mi traicionaait'ee bi! Piara bak'aji mägi t'o-e pada paara.

*Pan k'opata vino ome Jesús k'irãpadait'ee
(Mt 26.26-30; Lc 22.19-20; 1 Co 11.23-26)*

²² Nek'omaa p'anide Jesupa pan ataji mäik'aapa it'aa t'iji gracias jarait'ee Tachi Ak'õremaa. Ma pan k'õrat'aaji mäik'aapa chi k'õp'ãyoorãmaa teeji. Mäpai mägaji:

—Jitáti mäik'aapa k'óti. Nãgí pan mi k'ap'ia.

²³ Maap'eda mägá ooji ma vino ome. It'aa t'ip'eda, gracias jaraji Tachi Ak'õremaa mäik'aapa chi k'õp'ãyoorãmaa teeji. Jõmaarãpa aidepema vino tojida. ²⁴ Mäpai mägaji:

—Nāgí vino mi waa, mīchi waa bat'ait'ee perā mi piuk'āri chok'araarā pari. Tachi Ak'ōrepa nāgí ūraa chiwidi jara bī. Mīchi waa bat'ada k'aurepa irua wēpapiit'ee eperārā chok'araarāpa p'ek'au k'achia oopata māik'aapa michideerā papiit'ee. ²⁵ Mīa wāarata jararu. Vino waa to-e pait'eeda aji, parā ome it'aripema vino torumaa Tachi Ak'ōre truade.

²⁶ Tachi Ak'ōre ūraa p'ādadepema k'ari k'aridap'eda, Olivo Eedee wājida.

*Jesupa jarada Pedropo iru k'awa-e bīda ait'ee
(Mt 26.31-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

²⁷ Mama Jesupa māgaji:

—Parā jōmaweda ijāadaamaa p'aneedait'ee māik'aapa mi ituaba atabēidait'ee Tachi Ak'ōre ūraa p'ā jēra bide jara bik'a:

‘Mīa oveja ak'ipari peepiit'ee māik'aapa chi ove-
jaarā jīchoodaridait'ee.’ <sup>(Zac
13.7)</sup>

²⁸ Mamīda mi chok'ai p'irabaik'āri, Galilea eujādee wāit'ee parā naa.

²⁹ Māpai Pedropo māgaji:

—Apemaarāpa pī atabēiruta pijida, mīa pī atabēi-
eda aji.

³⁰ Jesupa p'anauji:

—Mīa wāarata jararu. Idi p'ārik'ua et'erre k'arida omé k'arii naaweda, jarada ūpee pīa mi k'awa-e bīda ait'ee.

³¹ Mamīda Pedropo waapiara māgapachi:

—Pī ome auk'a piuru pijida, mīa jara-edo aji.
Apemaarāpa ichiaba māga jarapachida.

*Jesús it'aa tīda Getsemanide
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)*

³² Maap'eda wājida Getsemaní ne-uu eujā ap-atap'edaamaa. Mama panadak'āri, Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Nama su-ak'i p'anéeti mi it'aa t'īnaru misa.

³³ Ichi ome ateeji Pedro, Santiago māik'aapa Juan. Jesús k'īsia paraa nībeeji t'āri p'uapa. ³⁴ Mapa māgaji āchimaa:

—Mi piut'ee pik'a nībi t'āri p'uapa. Nama p'anéeti, k'āida-ee.

³⁵ Māpai Jesús waawipai wāp'eda, bedabaiji tau bīri eujāde t'ōbairumaa māik'aapa Ak'ōremaa chupiria iidiji k'inia bi pīrā, iru māgí miapi p'asapinaamerā. ³⁶ It'aa t'īji:

—Abbá, Mi Ak'ore, pía jōma p'oyaapari. K'aripáji na miait'ee bideepa. Mamīda oonáaji mia k'inia bik'a. Jīp'a pía k'inia bīk'ata óoji.

³⁷ Maap'eda, ak'i chek'āri, chi k'ōp'āyoorā k'āi jōnita unu cheji. Māpai māgaji Simón Pedromaa:

—Simón, ¿k'āi nībik'ā? aji. ¿Hora apida p'oyaa chok'ai p'anada-ek'ā k'āida-ee? ³⁸ Chok'ai p'anáti māik'aapa it'aa t'īti p'ek'au k'achiade baaipiamaapa. Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bīk'a t'āripa oo k'inia p'ani. Mamīda pāchi k'ap'īapa chooda-e p'ani.

³⁹ Waya wāji it'aa t'īde naaweda oodak'a:

—K'aripáji na miait'ee bideepa. Mamīda oonáaji mia k'inia bīk'a; jīp'a pía oo k'inia bīk'ata oopáde aji.

⁴⁰ Waya chek'āri, naa unu chedak'a unu cheji; k'āi jōni tap'ok'eeapa. Irīmadap'eda, k'īup'ee

p'anapachida, k'awada-e pada perā k'āata jaradai.

41 It'aa t'īda ūpeemaa waya chek'āri, Jesupa māgaji:

—¿At'āri k'āi jōnik'ā? Jāgapapipi. Mi peepidait'ee hora pajipi. Eperā Ak'ore Truadepema teedait'ee p'ek'au k'achia oopataarā juade. **42** Eperā mi traicionaait'ee bi k'ait'a cheru. ¡P'irabáiti māik'aapa wādāma apemaarāmaa!

Jesús jita atadap'edaa

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

43 Jesús at'āri pedeemaa bide ichi k'ōp'āyo Judas pacheji eperāarā chok'ara ome. Espada pak'uru ome anipajida. P'aareerā poroorāpa, Moisepa p'āda jarateepataarāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa ma eperāarā pēijida āchi pari.

44 K'awaadamerā chisāgita Jesús, panadai naaweda, Judapa jaraji māirāmaa:

—Chi mía k'īra īruta saludaak'āri, māgita pia jita atadapáde aji, māik'aapa atadaridapáde aji.

45 Mapa pachedak'āri Jesumāi, Judas pedee cheji:

—¡Tachi Jarateepari!

Māga jarap'eda, k'īra īt'aaji. **46** Māpai Jesús jita atajida māik'aapa ateejida.

47 Mamīda eperā Jesús k'ait'a badapa ichi espada ēt'a atap'eda, p'aareerā poro waibia mimiapari k'iiri orp'et'aaji. **48** Māpai Jesupa iidiji ichi jita ata chedap'edaarāmaa:

—¿Sāap'eda parā chejidama aji, espada ome māik'aapa pak'uru ome mi jita atade eperā nechiayaa bi jita atapatak'a? **49** Ewari chaa mi Tachi Ak'ore te waibiade bapari iru pedee

jarateemaa. Maapai mi jitada-e paji. Mamīda nāga p'asaru Ak'õre Ūraa p'ādade jara bīk'a.

⁵⁰ Jesupa māga jaramaa bīde, jōmaweda chi k'ōp'āyoorāpa atabēijida māik'aapa miruk'oodachida. ⁵¹ Mamīda k'ūtrāa aba Jesús t'ee nipaji. Chi k'ap'ia pīra baji sabanapa, āk'adaa nipada perā. Judas ome nipadap'edaarāpa ma k'ūtrāa jita atajida. ⁵² Mamīda, waaweepa sabana k'enat'aaji māik'aapa āk'adaa p'ira uchiadachi.

*Jesús Junta Suprema k'īrapite bada
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)*

⁵³ Māpai āchia Jesús ateejida Caifás temaa. Ichi p'aareerā poro waibīa paji. Mama ichiaba see nībaji p'aareerā poroorā, judiorā poro waibiarā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā. ⁵⁴ Pedro t'imipapai t'ee wāk'āti wāji. Māgá wāpa Caifás te t'iak'au badamāi edú t'īiji. Mama t'ipitau ik'aawa su-ak'i beeji k'ara p'aiit'ee Ak'õre te jīapataarā ome.

⁵⁵ P'aareerā poroorāpa jōmaweda Junta Supremadepemaarā ome testigo jīri p'anapachida. Māgá Jesús peepit'aadait'ee. Mamīda maarepida unuda-e paji īmiateedait'ee, ⁵⁶ ma eperāarā chok'araarāpa wāara jaradak'aa pada perā māik'aapa auk'a pedeedak'aa pada perā. ⁵⁷ Ūk'uru chi poroorā k'īrapite p'irabajida māik'aapa seewa jarajida:

⁵⁸ —Taipa ūrijida irua jararu: “Chonaarāweda eperāarāpa Tachi Ak'õre te waibīa oojida. Miā māgí te t'eet'aap'eda, k'āima ūpeemaa waya oo atai. Mamīda eperāarāpa oopatak'a oo-e pait'eeda” aji.

59 Māga jarajida mīda, at'āri auk'a pia pedeeda-e paji tachi judiorā ūraade jara bīk'a.

60 Māga ūrik'āri, p'aareerā poro waibia Caifás bainī beeji jōmaarā k'īrapite māik'aapa iidiji Jesumaa:

—¿Wāarak'ā aji, pi k'īrapite jara p'anī pedee?
¿Maarepida p'anau-ek'ā? aji.

61 Mamīda Jesupa maarepida p'anau-e paji; k'īup'ee beeji.

Waya māgaji:

'¿Pīk'ā Mesías, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā? ¿Pīk'ā aji, Tachi Ak'ōre Waibia Warra?

62 Jesupa p'anauji:

—Mīda aji. Parāpa mī unudait'ee Ak'ōre Waibia juaraare su-ak'i bī. Ichiaba mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri, unudait'ee jīrararade cheru.

63 Māpai Caifapa ichi p'aru jēt'aaji t'āri k'achiapa māik'aapa māgaji:

—¿K'āare-it'ee waa jīridaima eperāarāpa jaradamerā ichia ooda? **64** ¿Parāpa ūrijida-ek'ā ichia pedee k'achia jarada Tachi Ak'ōre āpite? ¿K'āata k'īisia p'anima? aji.

Jōma auk'a bia para beeji:

—Ichia jarada k'aurepa piupia bīda ajida.

65 Ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa Jesumaa idujida māik'aapa tau p'ārajī atadap'eda, sījida. Māga oo jōnide māgajida:

—¡Pi wāara Tachi Ak'ōre Warra pirā, jarapáde aji, k'aipata pi sīj!

Ichiaba Ak'ōre te jīapataarāpa k'īramaasīpachida.

*Pedropo Jesús k'awa-e bida ada**(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)*

66 Māimisa Pedro tuda baji te ãuk'idaa. Māga nide Caifás mimiapari awēra irumaa cheji. **67** Ma wērapa Pedro unuk'āri k'ara p'aimaa bi t'ipitau ik'aawa, pi-ia ak'iji māik'aapa māgaji:

—Pi auk'a nipajida aji, jā eperā Jesús Nazaretde-pema ome.

68 Mamīda Pedropo meraji:

—¡Seewa! Mía iru k'awa-e bi. Ichiaba k'awa-e bida aji, pia k'āaredeta pedee bi.

Maap'eda mamāik'aapa uchiaji chi cercao edú t'íupatamaa. Māga nide et'erre k'ariji.

69 Ma wērapa wayaunu atak'āri, māgaji arii p'anadap'edaarāmaa:

—Pichá, jāgí Jesús k'ōp'āyo.

70 Mamīda Pedropo waya meraji. Taarā-e nide chi arii p'anadap'edaarāpa waya māgajida:

—Wāara, pi ãchi k'ōp'āyo. Ma awara, pi Galilea eujādepemak'a pedee bida ajida.

71 Māpai Pedropo juraaji:

—¡Seewa! ¡K'awa-e bi parāpa jara p'aní eperā! Mía seewa jaramaa bi pírā, Tachi Ak'ōrepamí miapiipia bida aji.

72 Aramata et'erre waya k'ariji. Māpai Pedropo k'irāpaji Jesupa jarada: “Et'erre k'arida omé k'arii naaweda, pia jarada õpee jarait'ee mi k'awa-e bi.” Māga k'isiap'eda, Pedro jēedachi t'āri p'uapa.

15*Jesús Pilato k'īrapite**(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)*

¹ Tap'eda weda p'aareerā poroorā, judiorā poro waibiarā mäik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā, mägí Junta Supremadepemaarā chip'edaidap'eda, pedeeteejida k'awaadait'ee k'āata oodait'ee Jesús ome. Jesús jua jí atapidap'eda, teenajida Pilato temaa. Ichi Romadepemaarā poro waibia paji.

² Pilatopa iidiji Jesumaa:

—¿Pik'ā aji, Judiorā Rey?

Jesupa p'anauji:

—Mida aji, pia jara bīk'a.

³ P'aareerā poroorāpa audupai imiatee jōnadap'edaa perā, ⁴ Pilatopa waya iidiji:

—¿Maarepida p'anau-ek'ā aji, imiatee jōnita?

⁵ Mamida Jesupa maarepida p'anauk'aa paji. Mapa Pilatopa k'awa-e paji k'āata ooit'ee.

Pilatopa Jesús peepida

(Mt 27.15-26; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

⁶ Ma fiestade Pilatopa preso aba k'ena pēipachi, eperārāpa iidirutata. ⁷ Eperā t'íjarapatap'edaa Barrabás carcelde baji awaraa k'ōp'āyoorā ome, Roma pidaarā juadeepa uchia k'iniapa chīara pee p'anadap'edaa perā. ⁸ Eperārāpa iidinadak'āri Pilatomaa preso k'ena pēimerā ichia ooparik'a, ⁹ irua p'anauji:

—¿K'inia p'anik'ā aji, mia Judiorā Rey apata k'ena pēimerā?

¹⁰ Mäga iidiji k'awa bada perā judiorā p'aareerā poroorāpa Jesús k'íraunuamaa iru p'anadap'edaa.

¹¹ Mamida p'aareerā poroorāpa eperārāmaa jarajida iididamerā Pilatopa Barrabata k'ena pēipimerā. ¹² Mapa Pilatopa iidiji:

—¿Sāga oopi k'inia p'anima aji, parāpa Judiorā
Reyda a p'ani ome?

¹³ Māpai biajida:

—¡Kurusode peepit'áaji!

¹⁴ Pilatopa māgaji:

—¿K'āare k'achiata oojima? aji.

Mamīda waya eperāarāpa biajida:

—¡Kurusode peepit'áaji!

¹⁵ Pilato pia bee k'inia bada perā eperāarā ome,
Barrabata k'ena pēiji. Jesús soopa wipip'eda, pēiji
kurusode baijira bīdamerā piurumaa.

*Soldaorāpa Jesús oo iru p'anadap'edaa
(Mt 27.27-31; Jn 19.2-3)*

¹⁶ Soldaorāpa Jesús ateejida Pilato palaciode,
t'íjarapatap'edaa *pretorio*. Mama tuda soldaorā
chok'araara seedachida. ¹⁷ Oo iru p'anapachida.
Rey p'aruk'a p'oree k'íra p'āimap'āimaa jí bīdap'eda,
poro jíra pak'uru juu ne-iiri-idaa bidee oojida
māik'aapa jí bijida. ¹⁸ Maap'eda bia ēipachida:

—¡Ak'íti Judiorā Rey!

¹⁹ Poromaa wipachida pak'urupa. Idupachida
māik'aapa bedabaidaipachida iru k'írapite it'aa t'í
pík'adait'ee. ²⁰ Māgá oo iru p'anadap'eda, ma
p'aru p'oree ērat'aajida māik'aapa ichi p'aru waya
jí bijida. Maap'eda ateejida kurusode baijira
bidait'ee.

*Cirene p'uurudepemamaa Jesús kuruso ateepi-
dap'edaa*

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Uchia wādak'āri Jerusalendeepa, unujida
eperā Cirene p'uurudepema t'íjarapatap'edaa

Simón. Ewaa p'uurude panaji. Māgi eperā Alejandro māik'aapa Rufo ak'ore paji. Simón ik'aawa wāyaa wādak'ari, soldaorāpa kuruso ateepijida Jesús pari.

Jesús kurusode baijira bijap'eda

²² Jesú斯 ateejida Gólgota apatap'edaamaa. (Gólgota jara k'inia bi: “Tachi Poro Biiri”.)

²³ Maap'eda teejida vino mirra ome p'oirada, mamīda Jesupa to-e paji. ²⁴ Māpai soldaorāpa Jesú斯 juu māik'aapa chi biiri merap'ejida māik'aapa kurusode baijira bijida piumerā. Māgiirāpa suerte jemenejida k'awaadait'ee k'aipata iru p'aru atait'ee.

²⁵ Māga oojida tap'eweda, las nueve. ²⁶ Soldaopa iru poro it'aik'a eere kurusode letrero merap'ejí, jarait'ee k'āare-it'ee kurusode baijira bijida piumerā. P'ā baji: JUDIORĀ REY. ²⁷ Mama ichiaba nechiapataarā omé kurusode baijira bijida, aba Jesú斯 juaraare, chi apema juabi eere. ²⁸ [Māga p'asaji Tachi Ak'ore Ūraa jaraparipa p'ādak'a chonaarāweda:

Irū p'ek'au k'achia oopataarā ome auk'a ata bijida.] *(Is 53.12)*

²⁹ Chi arii wāyaa wā nipadap'edaarāpa irumaa ik'achia jarajida. Āchi poro p'irap'iraa māgapachida:

—jAai, pia Tachi Ak'ore te waibia jōmaweda t'eet'aait'ee paji māik'aapa waya oo atait'ee paji ewari ūpeemaa! ³⁰ Pia jarada wāara pīrā, ijāmāik'aapa irabáiji piunaamerā!

³¹ Ichiaba māgá oo iru p'anapachida p'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateepataarā ome:

—¡Awaraarã k'aripajida ajida. Mamãda ichi itu nadeepa p'oyaa uchia-e! ³² ¡Ak'íti! ¿Jãgí Tachi Ak'õrepa pëida tachi k'aripamerã, Israel pidaarã Rey poro waibiak'ã? ¡Jãmãik'aapa irabáiji ñraweda tai k'irapite! Mäga ooru pírã, taipa ichiaba pide ijäädait'eepi.

Kurusode iru ik'aawa baijira p'anadap'edaarãpa ichiaba irumaa ik'achia jarapachida.

Jesús jai-idaada

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Imat'ipa ak'õrejíru k'iat'idachi. Na eujã jõma p'ariudachi las tres parumaa. ³⁴ Ma hora Jesupa golpe biaji:

—‘Eloí, Eloí, ¿lemá sabactani?’ (Ma pedee jara k'inia bi: ‘Mi Ak'õre, Mi Ak'õre, ¿K'ãare-it'ee mi atabéijima?’) ^(Sal 22.1)

³⁵ Úk'uru arii p'anadap'edaarãpa ūridak'ãri, maa-jida:

—¡Urítí! Elías, chonaarãwedapema Ak'õre pedee jarapari t'ímaa bida ajida.

³⁶ Eperã p'ira wãji mäik'aapa esponjak'a p'eesap'eesaa bi topa ataji vino achuchuade. Sia k'ide jõi bip'eda, Jesús it'aimäi t'i atanaji sõmerã, opisia bi jïak'aapa mäik'aapa maaji:

—Irá, ichiak'au bïdait'ee. Unu k'inia p'aní Elías cheru pírã ichi irabai atade.

³⁷ Mamãda Jesús golpe biaji mäik'aapa jai-idaaji.

³⁸ Mäimissa Jerusalende Tachi Ak'õre te waibiade chi edupiara bi cuarto t'íupatamäi p'aru teesoo ee-bai jira bada esajïak'a jëdachi it'iipa edaa. ³⁹ Jesús

k'irapite ak'i n̄ibada soldaorā poropa iru māgá piu wā unuk'āri, māgaji:

—¿Wāara, na eperā Tachi Ak'õre Warra paji!

40 T̄imipapai ūk'uru wēraarā p'anadap'edaarāpa ak'i p'anajida: María Magdalena; María, Santiago (chi t̄eepema) māik'aapa José nawe; ichiaba Salomé. **41** Jesúz Galilea eujāde nipak'āri, ma wēraarāpa iru chi k'ōp'āyoorā ome k'aripa nipapachida. Mama ichiaba wēraarā chok'ara p'anajida iru ome Jerusalendee chedap'edaarā.

Jesús iadap'edaa

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

42 Ma ewate p'āriupodopa jōmaweda ne-inaa aupa jēra bait'ee paji ūipata ewate pai naaweda.

43 José Arimatea p'uurudepema waawee-ee wāji Pilatomaa Jesúz k'ap'ia piuda iidide iait'ee. Māgí Junta Supremadepema paji māik'aapa apemaarā judiorāpa iru pia ak'ipachida. Ma awara iruaunu k'inia baji Tachi K'aripaparipa ichita eperāarā pia ak'ipari. **44** Pilatopa Jesúz piuda k'awaak'āri, p'eraji isapai piuda perā. Mapa soldaorā poro t̄i ataji māik'aapa iidiji:

—¿Wāara piujik'ā? aji.

45 Māpai Jesúz piu bida ak'āri, Pilatopa teeji iru k'ap'ia Josemaa. **46** Māpai Josepa neto ataji p'aru lienzodee māik'aapa Jesúz k'ap'ia kurusodeepa irabai atap'eda, aide pira biji. Maap'eda binaji māu te uria k'oro iru p'anadap'edaade māik'aapa chi t'ai t'ap'a bēiji māu choma bija. **47** María (José nawe), María Magdalena ome ak'i p'anajida sāma iaruta.

16

*Jesús chok'ai p'irabaida
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)*

¹ Tipata ewate wāyaap'eda, p'ārik'ua María Magdalena, María (Santiago nawe) māik'aapa Salomepa neto atajida k'era Jesús k'ap'iade p'urudait'ee. ² Tomia ewate, tap'eda weda ak'ōrejīru uchiaruta wājida iru k'ap'ia iadap'edaamaa. ³ Pedee wājida:

—¿K'aipa ãyaa ata biyama ajida, māu choma chi t'aide jīa bi?

⁴ Mamīda t'ímí weda ak'inadak'āri, unujida māu piradai bi awara ãi. ⁵ Māu te uriade edú t'īudak'āri, ununajida k'utrāa su-ak'i bi āchi juaraare. Chi p'aru jī bada t'o-t'oo teesoo baji. Māgí ángel Tachi Ak'ore truadepema paji. Ma wēraarāpa māga unudak'āri, p'eradachida. ⁶ Mamīda māgipa māgaji:

—P'eranáati. Parāpa jirí p'aní Jesús Nazaret-depema kurusode baijira bīdap'edaa. ¡Iru nama wē-e! ¡Chok'ai p'irabaijipi! Pichá, ak'i chéti iru iadap'edaamāi. ⁷ Wāti jarade Pedromaa ichiaba chi apemaarā k'ōp'āyoorāmaa: “Iru wāit'ee Galilea eujādee parā naa. Mama iru unudait'ee irua jaradak'a.”

⁸ Māpai wēraarā k'īra k'awa-ee pik'adachida p'era jōnadap'edaa perā. P'ira uchiajida Jesús k'ap'ia iadap'edaamāiipa. K'ap'ia wēree jōnajida waaweepa. Mapa maarepida p'oyaa jarada-e paji.

*Jesupa María Magdalenamaa chok'ai unupida
(Jn 20.11-18)*

9 [Tomia ewate Jesús chok'ai p'irabaiji. Naapiara unupiji María Magdalenamaa. Ma wēra naaweda netuara siete merātia baji ichi k'ap'iade. Mamīda Jesupa jōmaweda ãyaa uchiapik'ooji. **10** Jesús unup'eda, María Magdalenapa jaranaji iru ome nipapatap'edaarāmaa. Ara k'īsia paraa jarajēe p'anajida Jesús k'ap'ia-it'ee. **11** Māga nide Mariapa jara cheji:

—¡Mía Jesús chok'ai unujida! aji.

Mamīda ãrapa māga ūridak'āri, ijāada-e paji.

Jesupa awaraa k'ōp'āyoorā omeemaa chok'ai unupida

(Lc 24.13-35)

12 T'ēepai, Jesupa k'īra awara unupiji chi k'ōp'āyoorā omeemaa ode nidade. **13** Āchia iru k'awa atadak'āri, aramata ãpītee nepiride wājida apemaarāmaa. Mamīda ãrapa pida ijāada-e paji.

Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa chok'ai unupida

(Mt 18.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

14 T'ēepai, Jesupa chok'ai unupiji chi k'ōp'āyoorā oncemaa, nek'omaa p'anide. Iru chok'ai bi pia ijāadak'aa paji k'iiri k'isua p'anadap'edaa perā. Ma awara apemaarāpa māga nepiridap'edaa jida ijāada-e paji. Mapa irua ik'īati pedeeji. **15** Ichiaba jaraji ãramaa:

—Wāti na p'ek'au eujā eperāarā paraamaa māik'aapa jaratéeti Tachi Ak'ōre pedee pia mia k'awapida parāmaa. **16** Apidaapa ma ūraa chiwidide ijāa bi pirā, poro choopiipia bi k'awapiit'ee mi ome araa bi. Māgá it'aa wāit'ee ichi piuk'āri. Jōdee mide ijāa-e pirā, tok'arradee mianait'ee

ichia p'ek'au k'achia ooda k'aurepa. ¹⁷ Miide ijāa p'aniīrāpa oodak'āri ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa, awaraarāpa k'awaadait'ee Tachi Ak'ōre āchi ome bi. Mi t'iide netuara uchiapidait'ee; awaraa pedee k'awada-e p'ani mīda, Ak'ōre Jau-repa pedeepiit'ee; ¹⁸ taama k'achia jitadait'ee āchi juapa; māik'aapa neera k'achia todait'ee. Mamīda māgee ne-inaaa āchi maarepida k'achia ooda-e pait'ee. Jōdee āchi juapa k'ayaa beerā t'ōbaidak'āri, k'ayaa jipadait'ee.

*Jesús Tachi Ak'ōre eujādee wāda
(Lc 24.50-53)*

¹⁹ Tachi Waibia Jesús pedeep'eda chi k'ōp'āyoorā ome, Tachi Ak'ōrepa iru it'aa ateeji ichi eujādee. Mama su-ak'i beeji Ak'ōre juaraare, ijāapataarā poro waibia perā. ²⁰ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa Ak'ōre Ūraa chiwidi o-ña jarateenajida awara āi eperāarā paraamaa. Jesupa ne-inaa pia oopachi āchi k'ap'ia pari. Māgá āchia ne-inaa eperāarāpa oodak'aa oodak'āri, awaraarāpa k'awaajida Jesús ūraa wāara.]

**Tachi ak'õre pedee
New Testament in Epena (CO:sja:Epena)**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Epena

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Epena

sja

Colombia

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Epena

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

1e08d4cb-71aa-5440-b08f-b522fabb6441